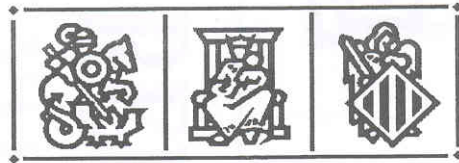

SÍNDIC DE GREUGES DE LA COMUNITAT VALENCIANA

**INFORME A LES CORTS VALENCIANES SOBRE ELS TEMES PROPOSATS
PER LA PONÈNCIA ENCARREGADA DE REALITZAR UN ESTUDI PER A
UNA POSSIBLE REFORMA DE
L'ESTATUT D'AUTONOMIA**

SÍNDIC DE GREUGES
DE
LA COMUNITAT VALENCIANA

Alacant, gener de 2005

SUMARI

PRESENTACIÓ	3
1. INTRODUCCIÓ	6
2 RELACIÓ DE TEMES PROPOSATS PER LA PONÈNCIA SOBRE ELS QUALS SE SOL·LICITA L'OPINIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES	9
2.1. El reconeixement exprés de la Comunitat Valenciana com a nacionalitat històrica	9
2.2. La possible inclusió, en l'Estatut d'Autonomia, d'una declaració de drets i deures dels ciutadans i les ciutadanes de la Comunitat Valenciana	11
a. Ampliació, millora i actualització dels drets i les llibertats	12
b. Reforçament del Síndic de Greuges	26
2.3. La possible ampliació del sostre competencial recollit en l'Estatut d'Autonomia	29
2.4. El criteri sobre la incorporació de noves institucions valencianes a l'Estatut d'Autonomia, dins el conjunt d'aquelles que integren la Generalitat	31
2.5. El criteri sobre valencianitzar la denominació de les institucions que integren la Generalitat	32
2.6. La potestat de dissolució de les Corts Valencianes	33
2.7. La possible reducció al 3% del nombre de vots necessaris, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, per a obtenir representació en les Corts Valencianes	38
2.8. Opinió sobre una possible segona descentralització en l'Administració local	40
2.9. Idees, criteri i opinió per a garantir i incrementar la presència de la Comunitat Valenciana en la Unió Europea	42
2.10. Qualsevol altra idea, suggeriment o opinió sobre aspectes diferents d'aquells que precedixen este epígraf	43

3.	PROPOSTA DE REDACCIÓ DEL TÍTOL DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA RELATIU ALS DRETS I LES LLIBERTATS DE LA CIUTADANIA VALENCIANA I LA SEUA PROTECCIÓ	45
-----------	---	-----------

PRESENTACIÓ

La participació del Síndic de Greuges en el procés de reforma de l'Estatut d'Autonomia constituïx una oportunitat única i immillorable a fi d'aportar diverses reflexions i propostes per enriquir i actualitzar la nostra norma institucional bàsica, com a instrument jurídic fonamental per a garantir el benestar, la igualtat i la justícia social, dins els principis de cohesió i solidaritat que consagra la Constitució espanyola.

La Ponència nomenada al si de la Comissió no permanent especial d'estudi per a una possible reforma de l'Estatut d'Autonomia i la consolidació de l'autogovern, creada pel Ple de les Corts Valencianes en la sessió celebrada el dia 28 d'abril de 2004, ha tingut l'amabilitat d'invitar-nos a participar en la reforma de l'Estatut i, per això, volem deixar constància del nostre reconeixement i agraïment més sincer a les Corts Valencianes.

Així mateix, considerem molt encertada l'obertura d'este tràmit d'audiència, de consulta i participació de diverses institucions representatives de la societat valenciana, ja que poden efectuar valuoses aportacions i argumentacions, des de la seua experiència particular en els més diversos àmbits, que ajuden a millorar el contingut i l'abast de la reforma.

Esta participació ciutadana i institucional és fonamental amb vista a assolir el màxim consens i suport de tots per a finalitzar amb èxit esta extraordinària tasca de reformar l'Estatut; el diàleg constant, responsable i compromés garantirà, sens dubte, l'encert i l'oportunitat dels canvis que s'introdueixen en el nostre Estatut, els quals han de tenir

present la seua utilitat per a la ciutadania valenciana i la seua idoneïtat per a continuar aprofundint en l'assoliment de cotes més elevades de benestar social i nous drets.

Com a resposta a esta àmplia crida social i institucional a opinar sobre la reforma de l'Estatut, compareixem al si d'esta Comissió Parlamentària, amb la intenció de contestar a totes les qüestions plantejades per la Ponència, encara que alguns dels temes pels quals se'ns pregunta no tenen una relació directa amb el compliment de les finalitats que tenim atribuïdes com a alt comissionat de les Corts Valencianes per a la defensa dels drets i les llibertats.

Per això, pel que fa a aquells assumptes, tractarem d'oferir unes respostes tan objectives com siga possible, que, a més, reflectisquen la situació existent a la resta de comunitats autònomes, com a referent comparatiu que cal tenir en compte, i les exigències derivades de la Unió Europea, sense adoptar cap posicionament institucional respecte d'uns temes que tenen un notable contingut polític i que no tenen relació amb les específiques cometes estatutàries que tenim encomanades amb vista a la tutela dels drets.

En conseqüència, i continuant amb el que acabem de dir, els principals eixos sobre els quals girarà la nostra participació en este procés de reforma estatutària, i que exposarem detalladament en el punt 2.2 del present informe, són els següents:

- a) L'ampliació, la millora, l'actualització i l'enfortiment dels drets i les llibertats de la ciutadania valenciana mitjançant la incorporació d'un títol específic en l'Estatut.
- b) La reubicació sistemàtica dels preceptes estatutaris referits al Síndic de Greuges dins el Títol dedicat als drets.
- c) La inclusió d'algunes precisions tendents a perfeccionar i reforçar el Síndic de Greuges, com a alta institució defensora dels drets i les llibertats de la ciutadania, a fi d'assolir els següents objectius essencials:
 - Ampliar i estendre el nombre i el tipus de drets que cal protegir a aquells continguts en la Constitució Europea.
 - Controlar, no solament la legalitat constitucional, sinó també la legalitat ordinària de les actuacions administratives.
 - Incrementar el control parlamentari sobre la gestió del Síndic, de manera que l'informe anual es presente i es defense davant el Ple de les Corts Valencianes.
 - Sol·licitar informació als òrgans de l'Administració estatal amb seu en territori valencià.

Per a la consecució d'estos objectius, entenem convenient que, durant este any 2005, es modifique la Llei 11/1988, de 26 de desembre, que ens regula, en el sentit d'incorporar estos canvis tan prompte com siga possible, amb l'objecte d'evitar contradiccions i anticipar la seua acomodació al nou Estatut i, sobretot, a la Constitució europea, el referèndum i la ratificació de la qual per part de les Corts Generals tindrà lloc en este any 2005.

Finalment, també plantejem la necessitat d'introduir en l'Estatut els preceptes legals relatius a la majoria qualificada de 2/3 exigida per a l'elecció del síndic, la durada del seu mandat i la independència en la seua actuació (arts. 2.1, 2.4 i 6.1 de la Llei 11/1988), a fi de reforçar i incrementar les dificultats per a modificar el seu règim estatutari amb una majoria simple de la Cambra.

La nostra intervenció en este procés de reforma estatutària no té altra pretensió que millorar les garanties de la ciutadania valenciana en l'exercici dels seus drets, i això, amb els propòsits següents:

- Aprofundir en el compliment i el respecte dels manaments continguts en la Constitució europea i en la Constitució espanyola amb vista a protegir l'exercici dels drets i les llibertats.
- Augmentar el compromís dels poders públics en l'adopció de disposicions dirigides a garantir el gaudi efectiu i real dels drets de contingut social, i assolir una major seguretat jurídica davant l'actuació de les administracions públiques i la interpretació dels tribunals de justícia.
- Garantir unes condicions de vida dignes per a tota la ciutadania valenciana, a través de l'aplicació d'uns principis orientats a assegurar una mínima protecció social.
- Insistir en la promoció d'actuacions dirigides a eliminar les circumstàncies de discriminació i desigualtat, que permeten materialitzar la desitjable igualtat real i efectiva de totes les persones.
- Preveure en l'Estatut les noves necessitats socials que han aflorat en els últims temps a causa dels vertiginosos canvis esdevinguts en la societat valenciana en el sector cultural, social, familiar, econòmic i tecnològic, amb l'objecte d'atendre-les adequadament.

En este procés de discussió, debat i diàleg que s'ha suscitat entre les institucions i associacions de la societat valenciana, tornem a manifestar el nostre agraïment a les Corts Valencianes per haver-nos oferit l'oportunitat de ser part activa en la reforma del nostre Estatut d'Autonomia.

Bernardo del Rosal Blasco
Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana

1.- INTRODUCCIÓ

El Ple de les Corts Valencianes, en sessió celebrada el dia 28 de setembre de 2000, va aprovar la Resolució 78/V amb el contingut següent:

“Les Corts Valencianes manifesten la seua voluntat política de reformar l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana en tots aquells aspectes que gaudisquen del consens necessari”.

Quasi un any després, el 14 de setembre de 2001, la Resolució 135/V confirma este desig en termes semblants:

“Les Corts Valencianes manifesten la seua voluntat política envers la reforma de l'actual Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, amb l'objectiu d'enfortir el nostre sistema d'autogovern.”

I, finalment, com a conseqüència d'ambdós declaracions institucionals, en la sessió del dia 28 d'abril de 2004, les Corts aproven la Resolució 34/VI, mitjançant la qual es crea una Comissió no permanent especial d'estudi per a una possible reforma de l'Estatut d'Autonomia i la consolidació de l'autogovern.

Esta Comissió d'estudi té la mateixa composició que la que hi ha establida per a les comissions permanents legislatives i ha nomenat al seu si una Ponència que, després d'elaborar un pla de treball que haurà de ser aprovat per la Comissió, emetrà l'informe sobre la possible reforma de l'Estatut d'Autonomia.

La Ponència, que està composta per representants de tots els grups, haurà d'aprovar, en el termini màxim d'un any, l'informe de Ponència per majoria de 2/3 i haurà d'elevant-ne dictamen al Ple de les Corts per a la seua aprovació final.

Sent així les coses, resulta indiscutible que, en estos 26 anys de democràcia, el model autonòmic dissenyat per la Constitució espanyola ha permès la transició des d'un estat dictatorial i centralista fins a un estat democràtic i amb un important grau de descentralització política.

No obstant això, durant tot este temps s'han anat produint importants canvis en la realitat social, política, econòmica, cultural i tecnològica, tant d'Espanya com d'Europa, que han provocat el plantejament d'un debat sobre el model d'Estat i, per consegüent, la iniciació de processos de reforma estatutària en les diverses comunitats autònomes.

Ens trobem, per tant, davant un nou replantejament del model d'Estat en el qual, molt probablement, es redefiniran les relacions entre totes les comunitats i nacionalitats que constitueixen l'Estat espanyol.

En tot este procés de reforma dels estatuts d'autonomia, no podem perdre de vista, en cap moment, el principi de jerarquia normativa, ja que pretenem modificar textos estatutaris que la mateixa Constitució situa en el sistema de fonts i que el Tribunal Constitucional ha enquadrat dins l'anomenat "bloc de la constitucionalitat".

Per tant, partint del més absolut respecte al "bloc de la constitucionalitat", entenem que la reforma del nostre Estatut d'Autonomia, aprovat per LO 5/1982, d'1 de juliol, hauria de plantejar-se, entre d'altres, els objectius següents:

- Incrementar la protecció dels drets i les llibertats de la ciutadania valenciana, establint i reforçant uns principis i unes directrius de la política social i econòmica dels poders públics valencians.
- Perfeccionar la qualitat democràtica de les institucions valencianes.
- Avançar en l'assumpció de noves competències i responsabilitats que milloren i aproximen la prestació de serveis públics a la ciutadania.
- Actualitzar i modernitzar els instruments d'administració i gestió pública.
- Enfortir les senyes d'identitat del poble valencià.

- Adaptar el funcionament de les institucions i l'exercici de les competències al fet de la nostra pertinença a la Unió Europea.
- Potenciar la descentralització de competències autonòmiques als municipis i garantir l'autonomia local, de conformitat amb el principi comunitari de subsidiarietat.
- Assegurar l'autonomia financera i suficient dels poders públics valencians.

Ara bé, per tal d'assegurar l'èxit de la reforma, cal assolir un consens ampli amb els interlocutors socials i la resta d'institucions valencianes, ja que ens trobem davant un debat tan rellevant, que no hauria de circumscriure's exclusivament a l'àmbit parlamentari; és per això que ens sembla un encert escoltar les aspiracions i els desitjos de tots els sectors socials, amb l'objecte de mobilitzar la societat valenciana perquè participe com a testimoni directe en la reforma estatutària.

Finalment, abans d'abordar els temes plantejats per la Ponència de la Comissió, volem significar que hem procurat contestar a totes les qüestions suscidades d'una manera clara i concisa, a fi de presentar un informe àgil i accessible per a facilitar el treball dels diputats integrants de la comissió, sense perjuí d'aprofitar este moment per a manifestar l'absoluta disposició del Síndic de Greuges a comparéixer davant la Comissió tantes vegades com calga per aclarir o aprofundir sobre algun tema concret o qualssevol altres qüestions que se'ns vulga plantejar.

2.- RELACIÓ DE TEMES PROPOSATS PER LA PONÈNCIA, SOBRE ELS QUALS SE SOL·LICITA L'OPINIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES

2.1.- El reconeixement exprés de la Comunitat Valenciana com a nacionalitat històrica

L'art. 2 de la Constitució espanyola declara “la indissoluble unitat de la nació espanyola” i, alhora, reconeix i garanteix el dret a l'autonomia “de les nacionalitats i les regions que la integren”.

Doncs bé, a l'empara del que hi ha disposat en este precepte constitucional, el nostre Estatut d'Autonomia, aprovat per LO 5/1982, d'1 de juliol, constituïx la manifestació de la voluntat autonòmica del poble valencià, després de la seua etapa preautonòmica, a la qual va accedir en virtut del Reial decret-llei 10/1978, mitjançant el qual es creava el Consell del País Valencià.

Una vegada aprovada la Constitució espanyola, és en el marc d'esta en el qual la tradició valenciana provinent de l'històric Regne de València es troba amb la concepció moderna del País Valencià, i dóna origen a l'autonomia valenciana, com a integradora d'ambdós corrents d'opinió que emmarquen el valencià en un concepte cultural propi en l'estricta marc geogràfic que comprén.

Conseqüentment amb això, l'art. 1.1 del nostre Estatut expressa que “el poble valencià, històricament organitzat com a Regne de València, es constituïx en comunitat autònoma, dins la indissoluble unitat de la nació espanyola, com a expressió de *la seua identitat històrica* i fent ús del dret d'autogovern que la Constitució reconeix *a tota nacionalitat*, amb la denominació de Comunitat Valenciana.”

Entenem, per tant, que, encara que d'una manera expressa, no s'utilitze conjuntament l'expressió “nacionalitat històrica”, esta s'inferix del contingut del precepte esmentat i res no s'oposaria a l'aclariment de la redacció de l'article en la reforma de l'Estatut.

En efecte, són moltes les comunitats autònomes que han aprofitat les reformes dels seus estatuts d'autonomia, operades entre els anys 1996 i 1999, per a efectuar diverses modificacions en termes semblants al pretés:

- Astúries (Llei orgànica 7/1981, de 30 de desembre, reformada per LO 1/1999, de 5 de gener)

“Astúries és constituïda Comunitat Autònoma d'acord amb la Constitució i el present Estatut que és la seua norma institucional bàsica. La Comunitat Autònoma, una *comunitat històrica* constituïda fent ús del dret a l'autogovern emparat per la Constitució, es denomina Principat d'Astúries.”

- La Rioja (LO 3/1982, de 9 de juny, reformada per LO 2/1999, de 7 de gener)

“L'Estatut d'Autonomia aspira a fer realitat els principis de llibertat, igualtat i justícia per a totes les persones de la Rioja, en el marc d'igualtat i solidaritat *amb les altres nacionalitats* i regions d'Espanya.”

- Canàries (LO 10/1982, de 10 d'agost, modificada per LO 4/1996, de 30 de desembre)

“Canàries, com a expressió de la seua *identitat singular*, i fent ús del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix *a tota nacionalitat*, es constituïx en Comunitat Autònoma, en el marc de la unitat de la nació espanyola, d'acord amb el que disposa la Constitució i el present Estatut, que és la seua norma institucional bàsica”.

- Aragó (LO 8/1982, de 10 d'agost, modificada per LO 5/1996, de 30 de desembre)

“Aragó, en expressió de *la seua unitat i identitat històriques com a nacionalitat*, fent ús del dret a l'autonomia que la Constitució espanyola reconeix, accedix al seu autogovern de conformitat amb la Constitució i el present Estatut, que és la seua norma institucional bàsica.”

En conclusió, s'ha reformat l'Estatut d'Autonomia de Cantàbria per afirmar la seua condició de “comunitat històrica” (art. 1.1); el d'Aragó, per destacar la seua condició de “nacionalitat” (art. 1.1); el de Canàries i Balears, per subratllar de manera expressa “la seua singularitat” (art. 1.1); el de la Rioja, la seua “identitat històrica” (art. 1.1), i finalment, el de Castella-Lleó, la seua “identitat pròpia” (art. 1.1).

Pel que fa a la resta d'estatuts, que no han estat modificats, destaquem els següents:

- País Basc (LO 3/1979, de 18 de desembre)

“El poble basc o Euskal-Herria, *com a expressió de la seua nacionalitat*, i per accedir al seu autogovern, es constituïx en Comunitat Autònoma dins l'Estat espanyol amb la denominació d'Euskadi o País Basc, d'acord amb la Constitució i el present Estatut, que és la seua norma institucional bàsica.”

- Catalunya (LO 4/1979, de 18 de desembre)

“Catalunya, *com a nacionalitat* i per accedir al seu autogovern, es constitueix en Comunitat Autònoma d'acord amb la Constitució i amb el present Estatut, que és la seva norma institucional bàsica.”

- Galícia (LO 1/1981, de 6 d'abril)

“Galícia, *nacionalitat històrica*, es constituïx en Comunitat Autònoma per accedir al seu autogovern, de conformitat amb la Constitució espanyola i amb el present Estatut, que és la seua norma institucional bàsica.”

- Andalusia (LO 6/1981, de 30 de desembre)

“Andalusia, *com a expressió de la seua identitat històrica* i fent ús del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix *a tota nacionalitat*, es constituïx en Comunitat Autònoma, en el marc de la unitat indissoluble de la nació espanyola, pàtria comuna indivisible de tots els espanyols.”

- Múrcia (LO 4/1982, de 9 de juny)

“La Regió de Múrcia, *entitat històrica* perfectament definida dins Espanya, fent ús del dret a l'autonomia que la Constitució reconeix, i sobre la base de les decisions dels seus ajuntaments i del Consell Regional Preautonòmic, expressades lliurement i democràticament, manifesta la seua voluntat de constituir-se en Comunitat Autònoma”

2.2.- La possible inclusió, en l'Estatut d'Autonomia, d'una declaració de drets i deures dels ciutadans i les ciutadanes de la Comunitat Valenciana

Com ja hem dit en la presentació d'este informe, és en este apartat, referit als drets i els deures de les persones, en el qual pretenem efectuar les principals aportacions i adoptar una posició institucional per motius obvis de la nostra comesa estatutària.

D'una banda, ja ho avançàvem, proposarem l'ampliació, la millora, l'actualització i l'enfortiment dels drets i les llibertats de la ciutadania valenciana mitjançant la incorporació d'un títol específic en l'Estatut i, d'una altra banda, la reubicació sistemàtica dels preceptes estatutaris referits al Síndic de Greuges dins d'este títol, com també la inclusió d'algunes precisions tendents a perfeccionar i reforçar el Síndic com a institució defensora i garantista dels drets constitucionals i estatutaris.

A la fi del present informe, en el punt núm. 3, proposem una redacció concreta respecte de l'articulat relatiu als drets, els deures i les llibertats de les persones, i als preceptes referits al Síndic de Greuges, en substitució dels articles 2, 7 i 24 de l'Estatut vigent.

a) Ampliació, millora i actualització dels drets i les llibertats

Sense entrar en la polèmica doctrinal existent a l'entorn de la possibilitat jurídica que els estatuts d'autonomia continguin una declaració de drets, hi ha una clara majoria que es decanta per la impossibilitat de reconèixer altres drets fonamentals diferents dels que hi ha establits en la Constitució espanyola.

I això és així perquè, en cas contrari, es posaria en perill la igualtat en l'Estat, que exigix, d'entrada, el benefici dels mateixos drets fonamentals per a totes les persones, amb independència del territori en el qual visquen.

De la mateixa manera, també es rebutja, per inadequada, la repetició dels drets fonamentals en l'Estatut, ja que resultaria redundant i contrària a la bona tècnica jurídica.

El Tribunal Constitucional, en la seua primerenca Sentència núm. 25/1981, de 14 de juliol (fonament jurídic 5), ja es va pronunciar sobre esta qüestió:

“(…) quant a element fonamental d'un ordenament objectiu, els drets fonamentals donen els seus continguts bàsics a este ordenament, en el nostre cas al de l'Estat social i democràtic de Dret, i afecten el conjunt estatal. En esta funció, els drets fonamentals no estan afectats per l'estructura federal, regional o autonòmica de l'Estat. Pot dir-se que els drets fonamentals, en el sentit que funden un “estatus” jurídic constitucional unitari per a tots els espanyols i són decisius en igual manera per a la configuració de l'ordre democràtic en l'Estat central i en les comunitats autònomes, són un element unificador, i encara més quan la comesa d'assegurar esta unificació, segons l'article 155 de la Constitució, competix a l'Estat. Els drets fonamentals són així un patrimoni comú dels ciutadans individualment i col·lectivament, constitutius de l'ordenament jurídic la vigència del qual afecta a tots igual. Establixen, per dir-ho així, una vinculació directa entre els individus i l'Estat, i actuen com a fonament de la unitat política sense cap mediació.”

Al marge dels drets fonamentals, hi ha un major consens doctrinal quant a la conveniència d'expressar en els estatuts algunes determinacions que concreten o especifiquen certs drets constitucionals, especialment en el cas dels drets socials o d'altres de configuració legal.

En este sentit, respecte del principi constitucional que garantix que tots els espanyols tenen els mateixos drets i obligacions arreu del territori de l'Estat (art. 139), el Tribunal Constitucional, en la seua Sentència núm. 37/1987, de 26 de març (fonament jurídic 10), ha establert la interpretació següent:

“El principi constitucional d'igualtat no imposa que totes les comunitats autònomes ostenten les mateixes competències, ni, encara menys, que hagen d'exercir-les d'una manera o amb un contingut i uns resultats idèntics o semblants. L'autonomia significa precisament la capacitat de cada nacionalitat o regió per a decidir quan i com exercir les pròpies competències, en el marc de la Constitució i de l'Estatut. I si, com és lògic, d'este exercici deriven desigualtats en la posició jurídica dels ciutadans residents a cada una de les diverses comunitats autònomes, no per això resulten necessàriament infringits els articles 1, 9.2, 14, 139.1 i 149.1.1é de la Constitució, ja que estos preceptes no exigixen un tractament jurídic uniforme dels drets i els deures dels ciutadans en tot tipus de matèries i arreu del territori de l'Estat, cosa que seria directament incompatible amb l'autonomia, sinó, com a màxim, i pel que fa a l'exercici dels drets i al compliment dels deures constitucionals, una igualtat de les posicions jurídiques fonamentals.”

Si partim d'esta doctrina constitucional, la Generalitat Valenciana té autonomia per a decidir quan i com exercir les pròpies competències, de manera que no hi ha cap obstacle jurídic perquè en l'Estatut d'Autonomia es recullen uns principis rectors de la seua política social i econòmica que reconeguen drets socials o d'altres de configuració legal.

Hui, des de l'aprovació de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, i després de l'experiència acumulada en més de dos dècades, s'obri una ocasió única per a aprofundir en l'àmbit dels drets socials.

Este moment podria ser aprofitat per a impulsar un avanç real i perceptible per la ciutadania en la garantia i l'efectivitat dels seus drets, i al mateix temps, preveure en l'Estatut les noves realitats socials que han aflorat posteriorment i que haurien d'estar reflectides i garantides en la nostra norma estatutària.

La configuració dels drets en l'Estatut ha d'estar emmarcada en uns principis i valors que completarien i reforçarien la consecució, entre d'altres, dels objectius següents:

a) Garantir a totes les persones el ple exercici dels drets que tenen reconeguts pels tractats i convenis internacionals, la futura Constitució europea, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

- b) Adoptar les mesures que promoguen la igualtat real i efectiva dels ciutadans i els grups en què s'integren, així com remoure els obstacles que impedeixen o dificulten la seua plenitud.
- c) Crear les condicions que faciliten i asseguren la participació de tota la societat valenciana en la vida política, econòmica, social i cultural.
- d) Promoure les condicions per al desenvolupament i l'aprofundiment d'un ordre econòmic i social just i solidari.
- e) Garantir a qualsevol persona que es trobe en territori valencià les condicions mínimes de dignitat inherents a la seua condició d'ésser humà.
- f) Impulsar el desenvolupament democràtic de la societat valenciana i la promoció de majors nivells de qualitat de vida.
- g) Incrementar la consciència d'identitat valenciana, promovent la difusió i el coneixement dels valors culturals i lingüístics del poble valencià.
- h) Possibilitar el desenvolupament d'una activitat econòmica compatible amb el respecte i la protecció del medi ambient, i amb la utilització racional del sòl i altres recursos naturals.

Per a la consecució d'estos objectius, i atesa la seua importància, proposem la creació en l'Estatut d'un títol primer: "Dels drets, les llibertats i els deures de la ciutadania valenciana", amb el contingut següent, el qual justifiquem a continuació:

- "Article 1

1. Les valencianes i els valencians són titulars dels drets, les llibertats i els deures reconeguts en la Constitució europea, la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, com també en els tractats i els convenis internacionals i, en particular, els drets reconeguts en la Declaració Universal dels Drets Humans.

2. Els poders públics valencians estan vinculats per estos drets i llibertats i han de vetlar pel seu adequat exercici, protecció i respecte, com també pel compliment d'estos deures.

La redacció proposada recull els drets, les llibertats i els deures que ja es troben recollits en la Constitució espanyola i la Declaració Universal dels Drets Humans, tot

incorporant-s'hi, i aquí en rau la novetat, els drets continguts en la Carta dels Drets Fonamentals i en la Constitució europea, que durant este any 2005 serà sotmesa a referèndum del poble espanyol i a la posterior ratificació per les Corts Generals mitjançant Llei Orgànica.

Entre els “tractats i convenis internacionals” també hi ha compresos, entre d'altres, el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de 1966; la Convenció de Ginebra de 1951 i el seu Protocol de 1967 sobre l'Estatut dels Refugiats; les Convencions de les Nacions Unides sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Racial i sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona; el Conveni de les Nacions Unides sobre els Drets del Nen i el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, i els seus Protocols.

- “Article 2

1. Els dos idiomes oficials de la Comunitat Valenciana són el valencià i el castellà. Tothom té dret a conèixer-los i usar-los. Ningú podrà ser discriminat per raó de la seua llengua.

2. La Generalitat Valenciana ha de garantir l'ús normal i oficial de les dos llengües i ha d'adoptar les mesures necessàries per a assegurar-ne el coneixement.

3. La llei ha d'establir els criteris d'aplicació del valencià en el funcionament i les relacions amb les administracions públiques valencianes, en tots els nivells educatius, en els mitjans de comunicació i en les diverses facetes de la vida social, econòmica i cultural.”

Entenem convenient modificar en el sentit proposat el contingut de l'actual art. 7 de l'Estatut, situant el dret a utilitzar el valencià dins el Capítol I, dedicat als drets, les llibertats i els deures de la ciutadania valenciana, i això, amb l'objecte de potenciar la consecució dels objectius següents:

-Un reforçament de l'ensenyament del valencià i en valencià en tots els nivells educatius.

-Una programació essencialment en valencià en la televisió i la ràdio públiques valencianes.

-Una actitud exemplar de l'Administració valenciana en l'ús de la llengua, tant pel que fa a les aparicions públiques dels responsables polítics, com a la resta d'actuacions oficials (publicacions, publicitat, documentació administrativa, etc.).

-Una política sistemàtica de promoció de l'ús del valencià en el comerç, la publicitat en particular, i en general en la vida econòmica; igualment en l'àmbit cultural: en el llibre, la premsa, el teatre, el cinema i, en general, en el món audiovisual.

- **“Article 3**

La Generalitat Valenciana haurà d'impulsar i dirigir la seua acció política per assolir la cohesió social, el progrés econòmic, el benestar i la igualtat entre totes les persones, tot promovent la consecució dels següents objectius essencials:

1. Una política econòmica i fiscal destinada a un creixement estable i, de manera prioritària, a l'obtenció de la plena ocupació en condicions d'igualtat i dignitat.

Una de les principals preocupacions socials rau en la dificultat d'accedir al mercat de treball i obtenir una ocupació digna i de qualitat, sobretot, per part de determinats col·lectius més vulnerables: joves, dones, discapacitats, immigrants i persones aturades majors de 45 anys.

Les polítiques econòmiques i d'ocupació han de preveure les mesures necessàries per a permetre la inserció laboral i social d'estos grups més desfavorits.

2. La protecció efectiva del dret a la salut mitjançant l'adequada promoció, prevenció i atenció sanitària de qualitat. Cal fomentar la prevenció de riscos laborals.

La prestació d'una atenció sanitària de qualitat implica, entre altres objectius, l'aplicació d'una política tendent a reduir les llistes d'espera en l'atenció primària, especialitzada i quirúrgica, millorar l'atenció ambulatoria i hospitalària dels pacients, i les prestacions complementàries i farmacèutiques, a fi de garantir en la seua integritat la salut física i mental de les persones.

S'han produït canvis profunds en la societat, tant culturals, tecnològics i socioeconòmics com en la manera de viure i d'emmalaltir. I es plantegen nous reptes per a l'organització del servei valencià de salut, com ara l'orientació als resultats en salut, la potenciació del paper dels usuaris com a decisors, els accidents laborals, la investigació científica, com també la recerca de mecanismes d'integració en l'atenció sanitària i la sociosanitària.

3. L'accés a una educació de qualitat en totes les fases del desenvolupament personal per a facilitar la formació plena i integradora de les persones.

L'assoliment d'una educació de qualitat per a tots és una finalitat les arrels de la qual es troben en els valors propis de la nostra tradició cultural europea. A més a més, constituïx, a hores d'ara, un instrument imprescindible per a exercir millor la llibertat individual, per a la realització personal, l'assoliment de cotes més elevades de progrés social i econòmic, i per a conciliar, en fi, el benestar individual i el benestar social.

La redacció proposada reflectix clarament la configuració que el dret a l'educació té en les societats actuals, això és, la seua vinculació a totes les fases evolutives de l'ésser humà, anteriors i posteriors a l'estricta període d'educació escolar obligatòria, i la finalitat que es persegueix de facilitar la formació plena i integradora de totes les persones.

4. El dret a un habitatge digne, impulsant l'adopció de mesures adequades per a assegurar el seu gaudi efectiu, especialment, per part dels sectors socials més desfavorits.

L'habitatge és un bé necessari amb el qual es complixen un conjunt de necessitats socials, a través de les quals es plasmen i desenvolupen els processos d'integració i normalització al si de cada societat; l'habitatge ha de conformar l'espai apte per a la satisfacció d'unes determinades exigències humanes i per al desenvolupament de la família o altres fórmules de convivència, que constituïxen una de les estructures més elementals de la societat.

Els joves, les dones, la gent gran, els discapacitats, els immigrants i les persones amb escassos recursos econòmics constituïxen els sectors socials amb més problemes per a accedir a un habitatge digne.

5. La protecció, davant situacions de necessitat, a través d'un conjunt de serveis i prestacions econòmiques i sociosanitàries, amb especial atenció a les situacions de dependència.

El sistema de seguretat i protecció social es fonamenta en els principis d'universalitat, unitat, solidaritat i igualtat, de tal manera que els poders públics han de garantir a les persones necessitades, com també als seus familiars o els assimilats que tinguen al seu càrrec, unes prestacions i uns serveis adequats i suficients.

Quant a la dependència, entesa com aquella situació en què es troben les persones que, per raons lligades a la falta o la pèrdua d'autonomia, necessiten assistència o ajudes importants per a realitzar les activitats de la vida diària, cal significar que, en la societat actual, els riscos potencials de dependència augmenten, mentre que els tradicionals proveïdors de cures disminueixen, tant en nombre com en capacitat real de prestar ajuda. Estes circumstàncies justifiquen de sobres la pertinència d'una intervenció pública per a plantar cara a este risc social, protegint la persona dependent, garantint la qualitat de les

cures que se li dispensen i reforçant el suport als curadors, a fi d'alleujar-los i sostenir-los en situacions que exigixen una important disponibilitat.

6. El suport i la protecció social, econòmica i jurídica a les diverses formes de família i altres modalitats convivencials, fomentant la conciliació de la vida laboral i familiar.

La família, com a estructura bàsica dels vincles afectius vitals i de la solidaritat intrageneracional i intergeneracional, i com a factor de cohesió social, continua sent en la nostra societat un dels cercles principals al voltant del qual s'estructuren les relacions de les persones i, per tant, un marc jurídic de referència.

Davant els reptes actuals que comporten l'allargament de la vida, la incorporació de la dona al món del treball, la necessitat de conciliar la vida laboral i la vida familiar, l'existència al marge del matrimoni de les unions estables de parella i altres formes de convivència i d'ajuda mútua —especialment pel que fa a les persones grans que intenten posar remei a les seues dificultats—, la situació especial en què es troben les famílies nombroses; tots estos reptes, com diem, justifiquen la necessitat d'adoptar mesures de suport que faciliten a la família el compliment de la seua important funció social.

7. El dret a la cultura i la conservació i protecció dels béns que integren el patrimoni històric, cultural, lingüístic i artístic valencià.

El patrimoni cultural valencià és una dels principals senyes d'identitat del poble valencià i el testimoniatge de la seua contribució a la cultura universal. Els béns que l'integren constitueixen un llegat patrimonial de valor inapreciable, la conservació i l'enriquiment del qual correspon a tots els valencians i, especialment, a les institucions i els poders públics que els representen.

8. La protecció i el respecte del dret de propietat dels ciutadans en l'exercici de l'activitat urbanística, garantint la seua màxima participació i defensa. El desenvolupament urbanístic del territori haurà de realitzar-se d'una manera prudent, equilibrada i racional.

L'important nombre de queixes que els ciutadans ens han presentat durant els més de 10 anys de funcionament d'esta Institució, l'alarma social generada entre els ciutadans nacionals i estrangers pels abusos que s'han produït en l'exercici de l'activitat urbanística per part de les administracions públiques i els urbanitzadors, i la greu incidència que estos abusos han tingut sobre les seues propietats, justifiquen la conveniència d'introduir esta protecció del dret de propietat.

Els estats membres de la Unió Europea, amb l'adopció de l'Estratègia Territorial Europea, han acordat uns models i objectius territorials comuns per al desenvolupament

futur. Les polítiques de desenvolupament territorial pretenen aconseguir un desenvolupament equilibrat i sostenible del territori europeu. Per a això s'establixen uns objectius comuns que han de ser assolits de la mateixa manera en totes les regions de la Unió Europea.

En esta estratègia territorial cal tenir en compte els objectius comunitaris de procurar la cohesió social i econòmica, la conservació dels recursos naturals i del patrimoni cultural, i la competitivitat més equilibrada del seu territori.

9. El dret a una protecció elevada del medi ambient i el paisatge, tot millorant-ne la qualitat i conservació conformement als principis de prevenció i desenvolupament sostenible. Cal garantir l'existència d'un medi urbà i rural saludable, i la utilització racional dels recursos naturals.

El dret a gaudir d'un medi ambient adequat per al desenvolupament de la persona, el deure de conservar-lo i la utilització racional dels recursos naturals, juntament amb la necessària harmonització del creixement econòmic equilibrat per a la millora de les condicions de benestar i qualitat de vida, constitueixen un pressupòsit bàsic en l'ordenació del territori i han de regir l'actuació dels poders públics valencians en esta matèria.

Les exigències de la protecció del medi ambient han d'integrar-se en la definició i l'execució de totes les polítiques sectorials dels poders públics, a fi d'evitar, amb l'antelació suficient, que es generen danys al medi ambient, i amb l'objectiu de satisfer les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per a satisfer les pròpies.

10. La defensa i la tutela efectiva dels consumidors i usuaris.

La defensa i protecció dels consumidors i usuaris és una peça clau de l'Estat social i democràtic de Dret, la importància social i política del qual no para d'augmentar. Les institucions comunitàries han assumit que la política dels consumidors és un element essencial i prioritari per a aconseguir millorar la qualitat de vida de tots els ciutadans i les ciutadanes de la Unió Europea.

Hi ha un important consens social quant a la necessitat de protegir els consumidors davant les actuacions que per acció o omissió causen riscos o danys que puguen afectar la seua salut, el medi ambient, o la seua seguretat, i es reconeixen els seus legítims interessos econòmics i socials, la indemnització i reparació efectiva de danys i perjudicis produïts en els seus béns, drets o interessos, el dret a la informació veraç, suficient, comprensible, inequívoca i racional sobre les operacions i els béns i serveis susceptibles

d'ús i consum, i especialment, la defensa en aquelles situacions d'inferioritat, subordinació o indefensió en què puguen trobar-se individualment o col·lectivament.

11. La promoció de la participació ciutadana en els assumptes públics i en la vida política, econòmica, cultural i social, mitjançant el foment de l'associacionisme i el voluntariat.

Hi ha una clara tendència europeïsta a reforçar les possibilitats de participació i d'incidència dels ciutadans en els assumptes públics, per evitar o corregir, en el context d'un món globalitzat, l'allunyament dels ciutadans de la vida pública.

En esta matèria, cal destacar la procedència d'incrementar la participació i la implicació dels ciutadans en tots els àmbits socials, mitjançant el foment de l'associacionisme i el voluntariat com a instruments decisius perquè la participació siga real i efectiva.

És palés que la participació ciutadana, en les seues formes individual o associada, ocupa un paper fonamental en els diversos àmbits de l'activitat social, i contribuïx a la consolidació d'una democràcia avançada, ja que representa els interessos dels ciutadans davant els poders públics i desenvolupa una funció essencial i imprescindible, entre d'altres, en les polítiques de desenvolupament, medi ambient, promoció dels drets humans, serveis socials, joventut, salut pública, cultura, creació d'ocupació i d'altres de naturalesa similar.

12. El funcionament d'una Administració pública valenciana eficaç, eficient, transparent, sense dilacions indegudes, accessible i pròxima a la ciutadania.

El servei als ciutadans exigix que l'estructura i la planta de les administracions públiques s'ajuste a la realitat social i, per això, ha de reordenar-se d'acord amb ells, ja que tenen el dret legítim a saber quines són les competències de cada administració i a rebre uns serveis públics de qualitat.

L'actuació de les administracions públiques ha de caracteritzar-se per l'objectivitat, és a dir, que la transparència en l'activitat administrativa ha de ser, no solament una garantia per als ciutadans, sinó també un criteri d'actuació general de l'aparat públic; els titulars dels diversos òrgans administratius no són una altra cosa que els gestors dels interessos d'altri, els del cos social, per la qual cosa han de retre comptes de la seua gestió davant els ciutadans, ja que estan al servei d'ells.

Juntament amb el principi de legalitat, el d'eficàcia i el d'eficiència impliquen que el funcionament de la maquinària administrativa ha d'adequar-se a la gestió per objectius i a la qualitat com a forma ordinària de prestació dels serveis públics.

No obstant això, els ciutadans també exigixen que l'Administració pública siga accessible, pròxima, els conteste a les seues sol·licituds i peticions dins un termini

raonable, es modernitze en la utilització de les noves tecnologies i actue amb la màxima rapidesa possible, sense dilacions ni retards indeguts.

13. La promoció de l'accés a les tecnologies de la societat de la informació i del coneixement.

El desenvolupament de la societat de la informació i la difusió dels efectes positius que se'n deriven exigixen la necessitat d'aplicar unes polítiques públiques tendents a promoure un increment i una generalització de la confiança de la ciutadania en les comunicacions telemàtiques.

Les dades més recents assenyalen que encara hi ha desconfiança per part dels intervinents en les transaccions telemàtiques i, en general, en les comunicacions que les noves tecnologies permeten a l'hora de transmetre informació, de manera que esta falta de confiança constituïx un fre per al desenvolupament de la societat de la informació, en particular, l'Administració i el comerç electrònic.

- "Article 4

La Generalitat Valenciana haurà de fomentar la superació de les situacions de desigualtat social i discriminació derivades de motius personals o socials, mitjançant la promoció, entre d'altres, de les polítiques destinades a garantir:

1. La igualtat de drets entre homes i dones en tots els àmbits, impulsant l'adopció de les mesures necessàries per a eradicar la violència de gènere. El principi d'igualtat no impedis el manteniment o l'adopció de mesures que comporten avantatges concrets a favor del sexe menys representat.

La desigualtat existent entre les dones i els homes és un fet indiscutible. Tot i els avanços produïts en els últims anys, encara continua existint un grau de desigualtat intolerable des de la perspectiva dels valors que inspiren l'ordre democràtic, i és per això que, en tots els àmbits, social, familiar, laboral i cultural, han de prendre's mesures en el sentit d'eradicar la desigualtat i la violència de gènere.

2. L'atenció i la protecció integral dels menors, garantint les cures necessàries per al seu benestar, formació i inserció social, i atenent sempre a l'interés superior del menor. Caldrà fomentar les mesures de mediació, conciliació i acolliment familiar.

La defensa i protecció dels menors, en una societat madura i democràticament avançada, és un capítol essencial en les polítiques de benestar social i en la consecució d'una autèntica igualtat d'oportunitats. Ja no és possible, sense atemptar contra la

cohesió social, que determinades condicions econòmiques, ambientals i familiars aparten alguns nens dels beneficis col·lectius i de les oportunitats socials, per la qual cosa cal no escatimar esforços a garantir, a cada moment i situació, el benestar, la formació i la inserció social dels menors.

3. L'autonomia i l'accés a unes condicions dignes de vida de la gent gran i la millora del seu benestar.

La qualitat de vida de la gent gran, mitjançant un sistema de serveis socials que atenguen els seus problemes específics, si pot ser, a la pròpia llar, constituïx una necessitat social cada vegada més important, a causa del progressiu envelliment de la població.

Resulta també necessari que la gent gran pugui tenir una participació més activa en la vida social, política, econòmica i cultural, i que aporte les seues inquietuds, les seues experiències enriquidores, acumulades en el transcurs del temps i que són susceptibles de redundar en el seu benefici i en el de la societat en general.

4. El reconeixement i respecte de les persones discapacitades a beneficiar-se de mesures que garantisquen la seua autonomia, la igualtat d'oportunitats, l'eliminació de barreres, la seua integració social i professional, i la seua participació en la vida de la comunitat.

Ja ningú no posa en dubte que resulten totalment imprescindibles les polítiques dirigides a la prevenció, el tractament, la rehabilitació i la integració de les persones amb capacitats reduïdes, tant físiques com psíquiques i sensorials, a les quals cal atendre amb les especialitzacions que requereixen.

La millora de la qualitat de vida de tota la població, i específicament de les persones que es troben en una situació de limitació respecte del medi, és un dels objectius prioritaris que ha de presidir l'acció de govern, en estricte compliment del principi d'igualtat que cal garantir a tota la ciutadania.

5. La promoció de les condicions per a facilitar el desenvolupament autònom i l'emancipació dels joves, i incrementar la seua participació en el desenvolupament polític, cultural i social.

En un Estat democràtic, els drets dels joves constituïxen un dels eixos fonamentals de l'acció política. Per a això, les administracions públiques, en representació de tota la societat, han d'adoptar mesures i mecanismes que garantisquen el lliure exercici i la plena eficàcia d'estos drets, tot incloent-hi mesures protectores en els sectors d'ocupació, formació, habitatge, salut i medi ambient.

El desenvolupament dels moviments associatius i la participació dels joves valencians en la vida política, social i cultural de la comunitat és un objectiu ineludible de la política de joventut.

6. La integració de col·lectius desfavorits i, en particular, de les persones immigrants, les refugiades, les minories ètniques, culturals, religioses o d'altra índole.

Els processos d'integració social tenen una innegable relació amb l'àmbit de l'ocupació, especialment en aquelles persones la situació de les quals els dificulta una integració normal en el seu entorn social i, al seu torn, les allunya de les possibilitats d'obtenir una ocupació per compte propi o d'altri.

Resulta essencial involucrar els poders públics valencians en la lluita contra l'exclusió social, a través d'accions d'integració encaminades a potenciar la plena participació de les persones afectades per esta situació en tots els àmbits socials, i facilitar l'accés als recursos, drets, béns i serveis, i prevenir els riscos d'exclusió social dels grups més vulnerables de la societat.

7. La prevenció d'aquelles situacions xenòfobes que determinen o impliquen risc d'exclusió o rebuig social.

Entenem necessari que les administracions públiques porten a terme una observació permanent de les magnituds i les característiques més significatives del fenomen immigratori amb l'objecte d'analitzar el seu impacte en la societat valenciana i facilitar una informació objectiva i contrastada que evite o dificulte l'aparició de corrents xenòfobs o racistes.

Les polítiques d'integració han d'anar acompanyades d'unes estratègies complementàries per acabar amb el racisme i la xenofòbia, en particular: *a)* una educació que fomenti la tolerància, la no-discriminació i la mútua estima entre les distintes minories ètniques i culturals i que demostre els perniciosos efectes del racisme en tota la comunitat, a fi d'unir-la per assolir la integració i lluitar contra el racisme, *b)* uns principis, unes polítiques i unes pràctiques d'immigració i asil justos, amb un finançament adequat per a ajudar i integrar els immigrants i refugiats, amb especial atenció a les necessitats de les dones, que s'enfronten a una possible doble discriminació, i *c)* dotar de recursos apropiats els ens locals i les organitzacions no governamentals perquè puguen resoldre els problemes de la immigració i dels refugiats.

- *Article 5*

La Generalitat Valenciana, a fi d'assegurar unes condicions mínimes de dignitat i qualitat de vida a tota la ciutadania, haurà de garantir uns serveis i unes prestacions bàsiques, a través dels corresponents sistemes públics de protecció social, en l'exercici dels drets a la salut, l'educació, l'habitatge i els serveis socials, en els termes definits en este Estatut, i finalment, a uns recursos i unes prestacions mínimes o als complements necessaris per a això, a fi de cobrir les necessitats bàsiques de subsistència.

La pobresa constituïx una realitat que ha acompanyat l'home des dels inicis de la civilització. Cap societat ha aconseguit eliminar del seu si esta xacra, tot i els innumbrables intents que, des de les albors de la història, s'han succeït.

Ara, ja en el segle XXI, els ciutadans perceben la pobresa com una xacra social inacceptable i, en gran manera, econòmicament superable, com a mínim, en les seues manifestacions més extremes, precisament per la convicció, àmpliament estesa entre la població, que els poders públics disposen de diversos mitjans per a enfrontar-se a la pobresa.

I és esta idea, que ha dominat les polítiques socials de diversos països europeus, entre els quals es troba Espanya, aquella que ha universalitzat, i per tant ha estés a tota la població, serveis públics tan decisius en la lluita contra la pobresa com ara els educatius, els sanitaris, els serveis socials i les prestacions econòmiques generalitzades per als casos d'ancianitat, invalidesa i atur.

És missió dels sistemes públics de protecció social assegurar el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la seua vida, tenint cobertes les necessitats socials, i per estes cal entendre les derivades del dret de la persona a realitzar-se com a ésser social en l'àmbit convivencial, interpersonal i familiar, i en el relacional, entre l'individu i el seu entorn social.

Com a principis orientadors del sistema públic de protecció social, podem destacar, entre d'altres, els següents:

a) Responsabilitat pública: en la promoció, planificació, coordinació, control, execució i avaluació dels serveis, per a donar resposta a les necessitats detectades, a través d'anàlisis objectives, d'acord amb criteris d'equitat i justícia social.

b) Universalitat: els serveis han d'estar disponibles i han de ser accessibles per a tothom.

c) Igualtat: dret a accedir i utilitzar els serveis sense discriminació per motius de raça, sexe, discapacitat, orientació sexual, estat civil, edat, ideologia, creença o qualsevol altra condició o circumstància personal o social. El principi d'igualtat ha de ser compatible amb una discriminació positiva, que coadjuve a la superació dels desavantatges d'una situació inicial de desigualtat i facilite la integració social.

- d) Protagonisme de la persona: en totes les intervencions proposades des dels serveis que afecten el seu interès i en la gestió del propi canvi.
- e) Solidaritat: com a valor inspirador de les relacions entre les persones i els grups socials, per a la cooperació de tots en el benestar comú.
- f) Globalitat: atenció integral a les necessitats i les aspiracions socials, amb una especial consideració dels aspectes de prevenció, atenció, promoció i inserció.
- g) Proximitat: la prestació dels serveis ha de fer-se des de l'àmbit més pròxim al ciutadà, mitjançant un repartiment equitatiu de recursos que permeta l'atenció i la permanència de les persones en el seu entorn habitual de vida i de convivència.
- h) Participació: cal promoure la participació democràtica dels ciutadans en la programació i el control dels serveis.
- i) Concurrència: dels diferents agents socials i de la iniciativa privada, en la satisfacció de les necessitats socials de la població, baix la supervisió de les administracions públiques.
- j) Coordinació: entre les administracions, i entre estes i la iniciativa social o privada, amb la finalitat d'establir actuacions coherents i programes conjunts d'actuació, especialment entre aquelles implicades en el desenvolupament del benestar social i el desenvolupament integral de la persona, com ara les competents en ocupació, salut, educació, habitatge i cultura.

- ***Article 6***

La Generalitat Valenciana, en el marc de la seua competència, i en aplicació dels mitjans de defensa previstos en la Constitució espanyola, haurà de garantir la protecció legal dels drets i les llibertats mitjançant una Administració de Justícia que dispose de mitjans personals i materials suficients per a garantir la seua rapidesa i proximitat als ciutadans.

El dret de tothom a una tutela judicial efectiva —dret fonamental consagrat en l'art. 24 de la Constitució espanyola— coincideix amb l'anhel i la necessitat social d'un funcionament de l'Administració de Justícia sense dilacions indegudes, caracteritzat precisament per l'efectivitat.

La justícia efectiva ha de significar, alhora, una resposta judicial més prompta, molt més pròxima en el temps a les demandes de tutela, i amb més capacitat de transformació real de les coses. Per a això, els òrgans jurisdiccionals valencians han de disposar de mitjans personals i materials suficients per a garantir la prestació d'un servei públic essencial per a la comunitat en condicions òptimes de qualitat.

b) Reforçament del Síndic de Greuges.

Com ja hem dit en la presentació d'este informe, en este apartat plantegem la reubicació sistemàtica dels preceptes estatutaris referits al Síndic de Greuges dins el Títol I relatiu als drets, les llibertats i els deures de la ciutadania valenciana.

En l'Estatut vigent, la Institució es troba recollida en el Capítol VI, art. 24, darrere del capítol referit a l'Administració de Justícia, i el que proposem és incloure-la dins el Títol I, després dels preceptes que contenen els drets, les llibertats i els deures, concretament, en l'art. 7. Esta mateixa ubicació sistemàtica és la que té el Defensor del Poble en la Constitució espanyola i el Defensor del Poble Europeu en la Constitució europea.

D'altra banda, també plantegem la inclusió d'algunes precisions tendents a perfeccionar i reforçar el Síndic de Greuges, com a alta institució defensora dels drets i les llibertats dels ciutadans, a fi d'assolir els següents objectius essencials:

- Ampliar i estendre el nombre i el tipus de drets que cal protegir a aquells que hi ha continguts en la Constitució europea.
- Controlar, no solament la legalitat constitucional, sinó també la legalitat ordinària de les actuacions administratives.
- Incrementar el control parlamentari sobre la gestió del Síndic, de manera que l'informe anual es presente i es defense davant el Ple de les Corts Valencianes.
- Sol·licitar informació als òrgans de l'Administració estatal amb seu en territori valencià.

Per a la consecució d'estos objectius, entenem convenient que, durant este any 2005, es modifique la Llei 11/1988, de 26 de desembre, que ens regula, en el sentit d'incorporar estos canvis tan prompte com siga possible, amb l'objecte d'evitar contradiccions i anticipar la seua acomodació al nou Estatut i, sobretot, a la Constitució europea, el referèndum i la ratificació de la qual per part de les Corts Generals tindrà lloc en este any 2005.

Finalment, també plantegem la necessitat d'introduir en l'Estatut els preceptes legals relatius a la majoria qualificada de 2/3 exigida per a l'elecció del Síndic, la durada del seu mandat i la independència en la seua actuació (arts. 2.1, 2.4 i 6.1 de la Llei 11/1988), a fi de reforçar i incrementar les dificultats per a modificar el seu règim estatutari per una majoria simple de la Cambra.

- *“Article 7*

1. Les Corts Valencianes hauran de designar una persona que ostentarà el càrrec de síndic de Greuges, la qual actuarà com la seua alta comissionada, si escau com el seu alt comissionat, per a la defensa dels drets i les llibertats reconeguts a les valencianes i els valencians en l'art. 1.1 d'este Estatut.

La redacció que proposem comporta dos clars canvis respecte de la regulació actual:

a) D'una banda, s'amplia el nombre de drets i llibertats que cal defensar, ja que l'art. 24 de l'Estatut vigent circumscriu el control del Síndic a la protecció únicament dels drets “reconeguts en el Títol I de la Constitució espanyola”, mentre que, amb la proposta que fem, en remetre'ns als drets compresos en l'art. 1.1 de l'Estatut, s'estén notablement el control respecte dels “drets, llibertats i deures reconeguts en la Constitució europea, en la Constitució espanyola i en l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, com també en els tractats i convenis internacionals i, en particular, els drets reconeguts en la Declaració Universal dels Drets Humans”.

b) D'una altra banda, en no limitar-se la protecció del Síndic solament als drets reconeguts en el Títol I de la Constitució espanyola, juntament amb el control de constitucionalitat, també es podrà descendir en el control de la legalitat ordinària de l'Administració (art. 9.3 i 103.1 de la Constitució).

En la tramitació i la resolució de les queixes plantejades pels ciutadans, resulta molt difícil separar, en la supervisió de l'actuació administrativa, un control de la legalitat constitucional —circumscribita als drets fonamentals dels ciutadans— i un control de la legalitat ordinària, ja que no són realitats clarament diferenciables, atés que, en la majoria dels casos, els incompliments de la legalitat ordinària per part de l'Administració comporten una vulneració dels drets fonamentals.

2. En l'exercici de les seues competències, podrà supervisar l'actuació de les administracions públiques valencianes en els termes que s'establisquen en la llei, i haurà de retre compte de la gestió realitzada al Ple de les Corts.

Pel que fa a l'informe anual que el Síndic de Greuges elabora per retre compte de la seua gestió a les Corts Valencianes, i que presenta i exposa oralment davant la Comissió de Peticions (articles 31.1 i 32.4 de la vigent Llei 11/1988), considerem que, atés que el Síndic és elegit per una majoria molt qualificada, les dos terceres parts dels membres de la Cambra, resulta més lògic i coherent que la presentació i defensa de l'informe es porte a terme davant el mateix òrgan parlamentari que l'ha nomenat, això és, davant el Ple de les Corts; d'esta manera, sens dubte, s'incrementa notablement el control parlamentari respecte de la nostra gestió.

En el Reglament de les Corts, caldrà regular la compareixença del Síndic.

Són moltes les institucions anàlogues al Síndic que han recollit esta modificació en les seues lleis reguladores; el Defensor del Poble Estatal, el Síndic de Greuges de Catalunya, el Valedor do Pobo de Galícia, l'Ararteko del País Basc i el Justícia d'Aragó reten compte del seu informe anual als respectius Plens dels Parlaments.

3. En el compliment de la missió que té encomanada, podrà dirigir-se a les autoritats, institucions i organismes de totes les administracions públiques amb seu al territori valencià, en coordinació i col·laboració amb el Defensor del Poble estatal, el Defensor del Poble europeu i la Comissió de Peticions del Parlament Europeu.

Estimem necessari afegir la possibilitat de sol·licitar informació, en el curs d'una investigació, a organismes o dependències de l'Administració de l'Estat que tenen competències compartides amb l'Administració autonòmica o local, atés que, de vegades, resulta molt difícil esclarir els fets i assolir una resolució satisfactòria de les queixes presentades pels ciutadans en les matèries en què existixen diverses competències concurrents, si no tenim la possibilitat d'obtenir informació de l'organisme estatal corresponent; no cal dir que es tracta únicament de demanar informació a l'Administració estatal, no de dirigir-li recomanacions.

D'altra banda, la coordinació i la col·laboració amb el Defensor del Poble estatal, el Defensor del Poble europeu i la Comissió de Peticions del Parlament Europeu resulta necessària per a evitar contradiccions i duplicacions d'actuació.

4. La persona elegida síndic de Greuges ho serà per majoria qualificada de dos tercers parts dels membres de la Cambra i per un període de 5 anys, sense perjudi de la seua possible reelecció.

5. Exercirà les seues funcions amb total independència de criteri respecte de les altres institucions de la Generalitat i durant la seua gestió no haurà d'estar sotmés a instruccions ni a cap manament imperatiu.

La importància d'ambdós apartats, recollits en els arts. 2.1, 2.4 i 6.1 de la Llei 11/1988, de 26 de desembre, justifica la necessitat d'incloure'ls en l'Estatut d'Autonomia, a fi de reforçar les dificultats per a la seua modificació per part de la majoria parlamentària de torn.

Resulta, si més no, sorprenent que l'elecció del síndic siga per majoria qualificada de les dos tercers parts dels membres de la Cambra —un quòrum que requerix un ampli consens dels diputats—, quan esta mateixa Cambra, amb només una majoria simple, pot modificar la llei per rebaixar este quòrum.

La transcendència de la missió del Síndic, quant a institució encarregada de defensar els drets i les llibertats dels ciutadans amb absoluta independència respecte del poder polític i les majories parlamentàries, entenem que justifica la inclusió d'ambdós apartats en l'Estatut d'Autonomia, amb l'objecte de dificultar la modificació de la majoria qualificada de 2/3 per a la seua elecció i la durada del seu mandat a 5 anys, un més que les legislatures parlamentàries, i d'esta manera, evitar la seua alteració per majoria simple de la Cambra.

Els Estatuts d'Autonomia de Canàries i Balears ja recullen els pilars bàsics del règim estatutari del Diputat del Comú i del Síndic de Greuges, respectivament, i han estat plantejades propostes similars a la nostra per part del Valedor do Pobo gallec i el Defensor del Poble andalús.

El nostre Estatut vigent sí que preveu el règim de majoria qualificada per a l'elecció del Consell de Cultura (art. 25).

2.3.- La possible ampliació del sostre competencial recollit en l'Estatut d'Autonomia.

Algunes comunitats autònomes ja han emprés els treballs d'elaboració de nous projectes d'estatuts d'autonomia, amb una clara visió de suport en el que disposa l'art. 150.2 de la Constitució:

“L'Estat podrà transferir o delegar en les comunitats autònomes, mitjançant llei orgànica, facultats corresponents a matèries de titularitat estatal que per la pròpia naturalesa siguen susceptibles de transferència o delegació”.

A l'empara d'este article, es pensa que es podria salvar l'obstacle constituït per l'art. 149 de la Constitució, que conté una relació taxada de les matèries de “competència exclusiva” de l'Estat, les quals no van poder ser assumides com a pròpies pels estatuts d'autonomia.

Alguns projectes estatutaris que s'estan preparant pretenen utilitzar la via de l'art. 150.2 per a estendre's il·limitadament, segons els desitjos competencials de cada Autonomia, atés que l'Estatut respectiu tindrà el rang de Llei orgànica (art. 147) que és allò que demana l'art. 150.2 per fer possible la transferència o delegació de facultats de “titularitat estatal”.

Tanmateix, si atenem a la doctrina del Tribunal Constitucional, Sentència núm. 56/1990, de 29 de març, este raonament no és possible dins la Constitució:

“Els Estatuts d'Autonomia, tot i la seua forma de llei orgànica, no són instruments ni útils ni constitucionalment correctes, per la seua naturalesa i manera d'adopció, per a

realitzar les transferències o delegacions de facultats d'una matèria de titularitat estatal permeses per l'art. 150.2 de la Constitució. I això perquè —molt resumidament exposat i sense exhaurir els possibles arguments—, tot i la seua forma de llei orgànica, l'estatut d'autonomia s'adopta mitjançant un complex procediment distint del de les lleis orgàniques comunes. Utilitzar, doncs, l'estatut com a instrument de transferència o delegació implicaria donar rigidesa a una decisió estatal en una manera no desitjada pel constituent i que xoca amb la major flexibilitat que els instruments de l'art. 150.2 han de posseir. D'altra banda, este últim precepte implica una decisió formalment unilateral per part de l'Estat, susceptible de renúncia i d'introducció d'instruments de control; l'estatut, en canvi, comporta una doble voluntat i una falta de disposició estatal a l'hora de derogar la transferència o delegació, o d'introduir estos instruments de control.”

Des d'una altra perspectiva, l'art. 150 permet delegar o transferir “facultats” concretes, no titularitats definitives, en el benentès que les facultats són aspectes o qüestions parcials derivats d'una titularitat substantiva i no la titularitat mateixa.

La interpretació contrària resultaria absurda, això és, que un estat poguera renunciar il·limitadament a l'exercici de les seues competències o de les més rellevants; senzillament, podria desaparèixer l'estat i la fonamentació mateixa de la Constitució, que es basa en la indissoluble unitat de la nació espanyola, pàtria comuna i indivisible de tots els espanyols (art. 2).

Sense perjudi d'esta limitació constitucional, els diversos grups parlamentaris representats en les Corts Valencianes han coincidit en la necessitat de constituir una comissió per a estudiar la reforma de l'Estatut i la consolidació de l'autogovern, sobre la base de la Resolució 135/V, de 14 de setembre de 2001, del Ple de les Corts:

“Les Corts Valencianes manifesten la seua voluntat política envers la reforma de l'actual Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, amb l'objectiu d'enfortir el nostre sistema d'autogovern.”

En este enfortiment del sistema d'autogovern, la millor satisfacció dels interessos dels valencians demana l'elevació de la capacitat d'autogovern de la Generalitat, dins els termes de la nostra Constitució, a fi de fer possibles polítiques coordinades i harmonitzades en els diversos sectors de l'activitat pública, aprofundint en el procés d'assumpció competencial previst en l'article 148.2 de la Constitució, per elevar el nivell de les competències en els termes que resulte constitucionalment i estatutàriament possible.

El moment en què ens trobem és molt diferent d'aquell que vam viure durant l'etapa de la transició, en la qual, primerament es va redactar la Constitució i després els estatuts. Ara assistim a una dinàmica política inversa o, si més no, quasi paral·lela en el debat: molts parlaments autonòmics ja han iniciat els treballs per a reformar els seus estatuts i, segons sembla, el Govern de la Nació té intenció de plantejar el debat sobre la reforma de la Constitució, a la qual hauran d'adequar-se les reformes estatutàries.

En esta situació, algunes comunitats autònomes han entés la importància que tindria avançar els debats i aprovar tan prompte com siga possible el seu Estatut, amb l'objectiu que este oriente i predetermine l'amplitud i el sentit de la reforma constitucional, i no al contrari, com plantegen els qui defensen una reforma limitada de l'Estatut i de la Constitució.

2.4.- El criteri sobre la incorporació de noves institucions valencianes a l'Estatut d'Autonomia, dins el conjunt d'aquelles que integren la Generalitat.

L'art. 9 del nostre Estatut d'Autonomia vigent disposa que:

“1. El conjunt de les institucions d'autogovern de la Comunitat constituïx la Generalitat Valenciana.

2. Formen part de la Generalitat: les Corts Valencianes o «Corts», el president, el Govern valencià o «Consell» i les altres institucions que determine el present Estatut.”

Juntament amb les Corts, el president i el Consell, en l'Estatut d'Autonomia figuren les institucions següents:

- El Síndic de Greuges (art. 24):

“D'acord amb la institució prevista en l'article 54 de la Constitució i de la coordinació amb esta, un Síndic de Greuges, nomenat per les Corts Valencianes com a alt comissionat d'estes, ha de vetlar pels drets reconeguts en el Títol I de la Constitució espanyola en l'àmbit competencial i territorial de la Comunitat Autònoma Valenciana.

La llei ha de fixar el seu Estatut, les facultats i la durada del seu mandat.”

- El Consell de Cultura (art. 25):

“Una llei de les Corts Valencianes ha d'establir les funcions, la composició i l'organització del Consell de Cultura. Els seus membres han de ser elegits per majoria de dos terços de les Corts Valencianes.”

- La Sindicatura de Comptes (art. 59):

“El control econòmic i pressupostari de l'activitat financera de la Generalitat Valenciana correspon a la Sindicatura de Comptes, sense perjuí del que establix la legislació de l'Estat. Una llei de les Corts Valencianes ha de fixar-ne la composició i les funcions, com també l'Estatut dels seus membres.”

- El Consell Econòmic i Social (art. 60):

“Mitjançant una llei de les Corts Valencianes es podrà crear un Consell Econòmic i Social. En esta llei se'n regularà la composició, les funcions i l'Estatut dels seus membres”.

A més d'estes institucions, considerem convenient incorporar al nou Estatut el Consell Jurídic Consultiu i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, en el sentit que esta “estatutorització” ha de ser entesa com a garantia reforçada d'estes institucions, que han d'exercir les seues funcions amb objectivitat i independència.

- El Consell Jurídic Consultiu:

Es troba regulat per la Llei 10/1994, de 19 de desembre, l'art. 1 de la qual disposa que:

“El Consell Jurídic Consultiu és l'òrgan consultiu suprem del Govern valencià i de la seua administració i, si escau, de les administracions locals radicades a la Comunitat Valenciana. Exercix les seues funcions amb autonomia orgànica i funcional, amb la finalitat de garantir l'objectivitat i independència d'aquelles.”

- L'Acadèmia Valenciana de la Llengua:

Està regulada en la Llei 7/1998, de 16 de setembre, l'art. 2 de la qual estableix que:

“L'AVL és una institució de caràcter públic, adscrita a la Presidència de la Generalitat, que gaudix de personalitat jurídica pròpia i exercix les seues funcions amb autonomia orgànica, funcional i pressupostària per a garantir la seua objectivitat i independència.”

2.5.- El criteri sobre valencianitzar la denominació de les institucions que integren la Generalitat.

L'article 3 de la Constitució espanyola, a més de proclamar que el castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat, estableix que la resta de llengües espanyoles seran també oficials en les comunitats autònomes, d'acord amb el contingut dels respectius estatuts d'autonomia.

Igualment, en l'apartat 1r de l'article 148, punt 17é, del text constitucional, hi ha disposat que les comunitats autònomes poden assumir, si escau, competències en el foment de l'ensenyament de la llengua de la comunitat autònoma.

A més a més, el nostre Estatut estableix en l'article 7 que “els dos idiomes oficials de la Comunitat Autònoma són el valencià i el castellà”, i més endavant afirma que la

“Generalitat Valenciana haurà de garantir l'ús normal i oficial de les dos llengües, i haurà d'adoptar les mesures necessàries per a assegurar-ne el coneixement”.

També preveu, en el punt 5, que “la llei ha d'establir els criteris d'aplicació de la llengua pròpia en l'Administració i l'ensenyament”. Finalment, el punt 4 de l'article 31 de l'Estatut atribuïx a la Generalitat competència exclusiva en matèria de cultura.

Per la seua banda, la Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià, va significar la plasmació del compromís de la Generalitat Valenciana en la defensa del patrimoni cultural de la nostra Comunitat Autònoma i, d'una manera especial, en la recuperació del valencià, definit com “llengua històrica i pròpia del nostre poble”. Esta Llei tracta de superar la relació de desigualtat existent entre les llengües oficials de la Comunitat Valenciana, i disposa actuacions necessàries amb la condició d'impulsar l'ús del valencià en diverses esferes de la societat, afavorint l'equiparació efectiva entre el valencià i el castellà.

Igualment, l'esmentada Llei afirma que el valencià és “part substancial del patrimoni cultural de tota la nostra societat” i, en conseqüència, la Generalitat té, en l'actual conjuntura històrica, la capacitat necessària per a possibilitar que els diversos sectors socials de tota la Comunitat Valenciana puguen sentir-se compromesos en el procés de recuperació de l'idioma valencià.

L'art. 34 de la repetida Llei estableix que el Govern valencià “ha d'assumir la direcció tècnica i la coordinació del procés d'ús i ensenyament del valencià, ha d'assessorar referent a això a totes les administracions públiques i els particulars, i ha d'adoptar totes les mesures que contribuïsquen al foment del seu ús i extensió”.

Entenem que la “valencianització” de la denominació de les institucions que integren la Generalitat constituïx una mesura adequada per a evitar la situació marginal en la qual es troba el valencià en l'esfera pública, a fi de donar-li un futur possible i digne, i conjurar així el perill veritable d'una desaparició d'ací a poc de temps.

De fet, si una comunitat política, com la Comunitat Valenciana, vol alguna cosa més que subsistir en el concert de la resta de comunitats polítiques, si vol afirmar la seua personalitat diferenciada, si vol tenir èxit i progressar, caldrà que el millor element dels seus components individuals i col·lectius desenvolupe un ferm sentiment quotidianament operatiu de pertinença i lleialtat comunitàries.

Justament, que una llengua pròpia de cultura, el valencià en el nostre cas, visca al carrer i en les institucions, és un element de gran valor en la conformació d'este sentiment comunitari, l'avantsala d'un futur social de progrés.

2.6.- La potestat de dissolució de les Corts Valencianes.

L'atribució als presidents autonòmics de la facultat de dissoldre anticipadament els parlaments respectius és una pretensió que fa temps que és reclamada.

La potestat de dissolució anticipada, per la qual cal entendre la potestat d'alterar el calendari electoral fixat legalment, necessita una atribució expressa.

Les comunitats de l'article 151 de la Constitució, davant el silenci dels seus estatuts d'autonomia, van optar per reconèixer expressament esta facultat de dissolució anticipada del parlament a través d'una llei autonòmica: Llei 7/1981, del Govern basc, (art. 7c); Llei 3/1982, del Parlament, del president i del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya (art. 46 c); Llei 1/1983, de la Junta i el president de Galícia (art. 24); Llei 6/1994, de modificació de les lleis del Govern i l'electoral d'Andalusia (art. 55.1).

Posteriorment, la majoria de les comunitats autònomes, en termes semblants, han modificat els seus estatuts per permetre i limitar l'exercici de la potestat de dissolució anticipada del parlament:

- Extremadura: art. 34 de la Llei orgànica 1/1983, de 25 de febrer, modificada per LO 12/1999, de 6 de maig:

“El president de la Junta d'Extremadura, amb la deliberació prèvia del Consell de Govern i baix la seua exclusiva responsabilitat, podrà acordar la dissolució de l'Assemblea d'Extremadura, mitjançant decret en el qual, al seu torn, s'hauran de convocar eleccions i s'hauran d'establir tots els requisits que exigisca la legislació electoral aplicable. El mandat de la nova Assemblea finalitzarà, en tot cas, quan havia de fer -ho el de l'Assemblea dissolta.

El decret de dissolució no podrà aprovar-se quan estiga en tràmit una moció de censura, ni podrà acordar-se durant el primer període de sessions, ni abans que transcórrega un any des de l'anterior dissolució o quan falte menys d'un any per a extingir-se el mandat de l'Assemblea electa. Així mateix, tampoc no podrà aprovar-se la dissolució de l'Assemblea quan hi haja convocat un procés electoral estatal.”

- Castella-Lleó: art. 23 Llei orgànica 4/1983, de 25 de febrer, modificada per Llei orgànica 4/1999, de 8 de gener.

“El president de la Junta de Castella-Lleó, baix la seua exclusiva responsabilitat i amb la deliberació prèvia de la Junta, podrà acordar la dissolució anticipada de les Corts de Castella -Lleó.

No podrà acordar-se la dissolució anticipada de les Corts de Castella-Lleó en els supòsits següents:

a) Quan es trobe en tramitació una moció de censura.

b) Durant el primer període de sessions de la legislatura.

c) Abans que transcórrega un any des de l'anterior dissolució de la Cambra efectuada a l'empara d'este article.

d) Quan falte menys d'un any perquè acabe la legislatura.

e) Quan hi haja convocat un procés electoral estatal.

La dissolució haurà de ser acordada pel president de la Junta mitjançant un decret que haurà d'incloure la data de les eleccions a les Corts de Castella-Lleó i la resta de circumstàncies previstes en la legislació electoral.

La durada del mandat de les Corts elegides així conclourà en completar -se la resta del període de quatre anys a què es referix l'article 12.2 d'este Estatut.”

- La Rioja: art. 17.6 Llei orgànica 3/1982, de 9 de juny, modificada per LO 2/1999, de 7 de gener.

“El president de la Comunitat Autònoma, amb la deliberació prèvia del Govern i baix la seua exclusiva responsabilitat, podrà acordar la dissolució del Parlament abans de la finalització natural de la legislatura.

La dissolució haurà d'acordar-se per decret, en el qual, al seu torn, s'hauran de convocar eleccions i haurà de contenir tots els requisits que exigisca la legislació electoral aplicable.

El president no podrà acordar la dissolució del Parlament durant el primer període de sessions de la legislatura, quan falte menys d'un any per a la seua terminació ni quan es trobe en tramitació una moció de censura. Tampoc no podrà acordar-ne la dissolució abans que transcórrega el termini d'un any des de l'última dissolució mitjançant este procediment. El president no podrà dissoldre el Parlament, en cap supòsit, quan hi haja convocat un procés electoral estatal.

En tot cas, la nova Cambra que resulte de la convocatòria electoral al tindrà un mandat limitat a l'acabament natural de la legislatura originària.”

- Astúries: art. 25.3 de la LO 7/1981, de 30 de desembre, reformada per LO 1/1999, de 5 de gener.

“El president del Principat, amb la deliberació prèvia del Consell de Govern i baix la seua exclusiva responsabilitat, podrà acordar la dissolució de la Cambra abans de la finalització natural de la legislatura.

La dissolució haurà d'acordar-se per decret, en el qual, al seu torn, s'hauran de convocar eleccions i haurà de contenir tots els requisits que exigisca la legislació electoral aplicable.

El president no podrà acordar la dissolució de la Cambra durant el primer període de sessions de la legislatura, quan falte menys d'un any per a la seua terminació, ni quan es trobe en tramitació una moció de censura. Tampoc no podrà acordar-ne la dissolució abans que transcórrega el termini d'un any des de l'última dissolució a través d'este procediment.

El president no podrà dissoldre la Cambra, en cap supòsit, quan hi haja convocat un procés electoral estatal.

En tot cas, la nova Cambra que resulte de la convocatòria electoral tindrà un mandat limitat per l'acabament natural de la legislatura originària.”

- Cantàbria: art. 23 de la LO 8/1981, de 30 de desembre, modificada per la LO 11/1998, de 30 de desembre.

“1. El president, amb la deliberació prèvia del Govern, i baix la seua exclusiva responsabilitat, podrà acordar la dissolució del Parlament amb anticipació a l'acabament natural de la legislatura.

2. La dissolució haurà de ser acordada per decret, en el qual, al seu torn, s'hauran de convocar eleccions i haurà de contenir tots els requisits que exigisca la legislació electoral aplicable.

3. El president no podrà acordar la dissolució del Parlament durant el primer període de sessions de la legislatura, quan falte menys d'un any per a la seua terminació, ni quan es trobe en tramitació una moció de censura. Tampoc no podrà acordar la dissolució abans que transcórrega un any des de l'última dissolució a través d'este procediment. El president no podrà dissoldre el Parlament, en cap supòsit, quan hi haja convocat un procés electoral estatal.

4. En tot cas, el nou Parlament que resulte de la convocatòria electoral tindrà un mandat limitat per l'acabament natural de la legislatura originària.”

- Madrid: art. 21.1 de la LO 3/1983, de 25 de febrer, modificada per LO 5/1998, de 7 de juliol.

“El president de la Comunitat de Madrid, amb la deliberació prèvia del Govern i baix la seua exclusiva responsabilitat, podrà acordar la dissolució de l'Assemblea amb anticipació a l'acabament natural de la legislatura. La dissolució haurà de ser formalitzada per decret, en el qual, al seu torn, s'hauran de convocar eleccions i haurà de contenir els requisits que exigisca la legislació electoral aplicable.

El president no podrà acordar la dissolució de l'Assemblea durant el primer període de sessions de la legislatura, quan falte menys d'un any per a la terminació de la legislatura, quan es trobe en tramitació una moció de censura o quan hi haja convocat un procés electoral estatal. No es podrà produir una nova dissolució de l'Assemblea abans que transcórrega un any des de l'anterior.

En tot cas, la nova Cambra que resulte de la convocatòria electoral tindrà un mandat limitat per l'acabament natural de la legislatura originària.”

- Múrcia: art. 27.4 LO 4/1982, de 9 de juny, modificada per LO 1/1998, de 15 de juny:

“El president, amb la deliberació prèvia del Consell de Govern i baix la seua exclusiva responsabilitat, podrà acordar la dissolució de l'Assemblea Regional abans de l'acabament natural de la legislatura. La dissolució haurà de ser acordada per decret, en el qual, al seu torn,

s'hauran de convocar eleccions i haurà de contenir tots els requisits que exigisca la legislació electoral aplicable.

El president no podrà acordar la dissolució de l'Assemblea durant el primer període de sessions de la legislatura, quan falte menys d'un any per a la seua terminació, ni quan es trobe en tramitació una moció de censura.

Tampoc no podrà acordar la dissolució abans que transcorrega el termini d'un any des de l'última dissolució a través d'este procediment.

El president no podrà dissoldre l'Assemblea en cap supòsit, quan hi haja convocat un procés electoral estatal.

En tot cas, la nova Cambra que resulte de les convocatòries electorals previstes en els apartats 3 i 4 tindrà un mandat limitat per l'acabament natural de la legislatura originària.”

En idèntic sentit que el murcià, les Comunitats de Castella-la Manxa (art. 22 LO 9/1982, de 10 d'agost, modificada per LO 3/1997, de 3 de juliol), Aragó (art. 23.2 LO 10/1982, de 10 d'agost, reformada per LO 5/1996, de 30 de desembre) i Navarra (art. 30.3 LO 13/1982, de 10 d'agost, modificada per LO 1/2001, de 26 de març), també preveuen en els seus estatuts la potestat de dissolució anticipada del parlament.

En la nostra Comunitat, la Llei 8/1990, mitjançant la qual es va modificar parcialment la Llei 5/1983, del Govern valencià, va atribuir al president la potestat de “dissoldre les Corts Valencianes, amb la deliberació prèvia del Govern valencià, mitjançant decret amb els requisits que s'establisquen per la Llei Electoral per a la convocatòria de les eleccions, les quals tindran lloc el quart diumenge de l'any que expire la legislatura.” (art. 16.1).

Tanmateix, quan l'art. 16.1 de la Llei 5/1983 reconeix al president la potestat de “dissoldre” les Corts Valencianes —noteu que no diu “anticipadament”— per a, immediatament a continuació, advertir que, el president no podrà alterar la data de les eleccions “les quals tindran lloc el quart diumenge de l'any que expire la legislatura”, ens trobem davant una potestat més limitada que la reconeguda en els estatuts d'autonomia que hem examinat, en els quals, el president de la Comunitat pot dissoldre el parlament abans de l'acabament natural de la legislatura mitjançant un decret en el qual, al seu torn, s'hauran de convocar eleccions, les quals, lògicament, ja no tindran lloc, tal com obligatòriament s'esdevé ara en la nostra Comunitat, “el quart diumenge de l'any que expire la legislatura”.

Ara bé, una vegada reconeguda la dissolució anticipada, hem vist com en molts estatuts s'introduïxen fortes limitacions que convertixen la potestat dels presidents en una facultat més formal que no pas real.

A més de la lògica prohibició de dissoldre el parlament quan estiga en tràmit una moció de censura —la prohibició regix també a l'Estat i al País Basc, Catalunya i Galícia—, se'n sumen altres com les següents: prohibició de dissoldre en el primer període de sessions, en tot l'últim any, dos vegades el mateix any i quan hi haja convocat un procés electoral estatal. A més d'això, cal tenir en compte que el mandat de la Cambra que resulte d'un es eleccions anticipades durarà només fins a l'acabament de la Cambra dissolta.

Este règim tan limitat contrasta, per exemple, amb el que hi ha establert en la Comunitat de Catalunya (art. 46 de la Llei 3/1982, del Parlament, del president i del Consell Executiu de la Generalitat) i en l'Andalusa (art. 55.1 de la Llei 6/1994, de modificació de les lleis del Govern i l'electoral), en les quals únicament es preveuen dos limitacions:

a) La proposta de dissolució no podrà presentar-se quan estiga en tràmit una moció de censura.

b) No es podrà produir una nova dissolució abans que haja transcorregut, com a mínim, un any des de l'última dissolució de la Cambra.

Tenint en compte el que hem exposat, no observem cap inconvenient a introduir en el nou Estatut la dissolució anticipada de les Corts Valencianes amb les limitacions que es consideren pertinents.

2.7.- La possible reducció al 3% del nombre de vots necessaris, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, per a obtenir representació en les Corts Valencianes.

La vigent Llei orgànica 5/1985, de 19 de juny, del règim electoral general —d'ara endavant, LOREG— pretén assolir un marc estable perquè les decisions polítiques en les quals es reflectix el dret de sufragi es realitzen en plena llibertat. Este és, sens dubte, l'objectiu essencial en el qual ha d'emmarcar-se tota llei electoral d'una democràcia.

Ens trobem davant una qüestió de primer ordre en un Estat democràtic, ja que solament ens podem afirmar en democràcia quan el poble pot constituir lliurement la decisió majoritària dels assumptes de Govern.

La Constitució espanyola s'inscriu, d'una manera inequívoca, entre les constitucions democràtiques més avançades del món occidental, i per això estableix les bases d'un mecanisme que fa possible, dins la garantia plena de la resta de les llibertats polítiques, l'alternativa en el poder de les diverses opcions derivades del pluralisme polític de la nostra societat.

Una norma preconstitucional, l'art. 20.4b) Reial decret-llei 20/1977, de 18 de març, sobre normes electorals, i la posterior Llei orgànica de règim electoral general de 1985 (art. 163.1) —actualment en vigor—, establixen l'existència d'una barrera o un llindar que fixa en el 3% (el 5% per a les eleccions municipals, segons l'art. 180 de la LOREG) la suma de vots que ha d'obtenir una llista per assolir el dret a ser escrutada.

El Tribunal Constitucional ha declarat la constitucionalitat d'estos mecanismes correctors i la seua conformitat amb el dret fonamental a accedir en condicions d'igualtat a les funcions i els càrrecs públics (art. 23.2), basant-se en la llibertat de configuració normativa que la Constitució i els estatuts reserven al legislador, estatal o autonòmic, ja que “no pot excloure's que el legislador (...) a l'hora de configurar la variant concreta que cal seguir (...) introduïska correccions o modulacions al principi de proporcionalitat, una vegada vistes les necessitats derivades del principi d'efectivitat en l'organització i actuació dels poders públics” (STC 75/1985, relativa precisament a la barrera del 3%, confirmada després per les SSTC 72/1989, 193/1989 i 4/1992, entre d'altres).

En conseqüència, el Tribunal Constitucional ha confirmat la possibilitat de reduir al 3% del nombre de vots vàlidament emesos, el percentatge necessari per a obtenir representació en el parlament autonòmic.

En defensa d'este percentatge, la Sentència del Tribunal Constitucional núm. 75/1985, fa els raonaments següents:

“En l'aplicació d'esta regla d'Hondt és on la lletra *b*) del mateix precepte legal ha introduït l'exigència aquí qüestionada, de tenir, com a mínim, el 3 per 100 dels vots en escons, de manera que, per tant, existix un evident propòsit del legislador de restringir, per als partits o grups polítics el suport electoral dels quals és més reduït, l'accés al Congrés de Diputats, com també a les assemblees legislatives de les comunitats autònomes, en la mesura que l'exigència s'ha estés a la seua formació, fet que, si es posa en connexió amb els efectes avantatjosos ja esmentats per als partits o grups més votats, confirma la finalitat que subjau en este conjunt de regles, de procurar, combinant incentius i límits, que la proporcionalitat electoral siga compatible amb el resultat que la representació dels electors en estes cambres no siga a l'excés fragmentària, i que quede encomanada a formacions polítiques d'una certa rellevància.

La validesa constitucional d'esta finalitat és allò que justifica, en últim terme, el límit del 3 per 100 imposat pel legislador, i esta validesa s'aprecia si tenim en compte que el procés electoral, en el seu conjunt, no solament és un canal per a exercir drets individuals (personals o de grup) reconeguts per l'art. 23 de la Constitució, sinó que també és, a través d'esta manifestació de drets subjectius, un mitjà per a dotar de capacitat d'expressió les institucions de l'Estat democràtic i proporcionar uns centres de decisió política eficaços i aptes per a imprimir una orientació general a l'acció d'aquell.

L'experiència d'alguns períodes de la nostra història contemporània i de la d'alguns altres règims parlamentaris ensenyen, però, el risc que, amb relació a estos objectius

institucionals, comporta l'atomització de la representació política, per la qual cosa, per tant, no és il·legítim que l'ordenament electoral intente conjugar el valor suprem que, segons l'art. 1r.1 de la CE, representa el pluralisme —i la seua expressió, en este cas, en el criteri de la proporcionalitat— amb la pretensió d'efectivitat en l'organització i actuació dels poders públics, per la qual cosa la possibilitat d'esta limitació de la proporcionalitat electoral resulta tant més justificada que, segons hem vist, no cap, en rigor, parlar d'un dret subjectiu a esta sobre la base estricta de l'art. 23.2 de la CE”.

Algunes comunitats han introduït este llindar o límit en les seues respectives lleis autonòmiques electorals. La Comunitat de Madrid (art. 10.6 de la LO 3/1983, de 25 de febrer) —per a la distribució d'escons només seran tingudes en compte les llistes que hagen obtingut, com a mínim, el 5 per 100 dels sufragis vàlidament emesos—, i la Comunitat Valenciana (art. 12.2 de la LO 5/1982, d'1 de juliol) —per poder obtenir escó i ser proclamats electes, els candidats de qualsevol circumscripció han d'haver estat presentats per partits o coalicions que obtinguen un nombre de vots superior al 5 per 100 dels emesos en la Comunitat— han preferit introduir estos límits en els estatuts.

Sense perjuí d'això anterior, en qualsevol cas, i independentment del percentatge que s'hi establisca, caldria corregir l'actual redacció de l'art. 12.2 del nostre Estatut i, on diu “un nombre de vots superior al 5 per 100 dels emesos”, hauria de dir “un nombre de vots superior al 5 per 100 dels vàlidament emesos”.

2.8.- Opinió sobre una possible segona descentralització en l'Administració local.

L'art. 45.2 de l'Estatut vigent preveu una limitada descentralització competencial a favor de les entitats locals:

“Les Corts Valencianes hauran d'impulsar l'autonomia municipal i podran delegar l'execució de les funcions i competències en aquells ajuntaments que, pels seus mitjans, puguen assumir-les, tot assegurant l'adequada coordinació i eficàcia en la prestació dels serveis.”

I diem “limitada”, atés que únicament s'hi preveu la possibilitat de delegar l'execució de funcions i competències, no pas la seua titularitat, cosa que és ben diferent.

En este sentit, des de la nostra privilegiada posició institucional com a supervisors del funcionament de l'Administració valenciana, hem observat, efectivament, un important nombre de lleis valencianes que deleguen o transferixen l'exercici de competències i funcions des de l'Administració autonòmica fins a les entitats locals, sense transmetre els mitjans econòmics necessaris per a poder finançar l'acompliment d'estes competències.

Esta situació porta com a conseqüència que molts ajuntaments es vegem incapaços de suportar el cost econòmic i plantar cara a les càrregues financeres derivades de la prestació d'uns serveis públics que cada vegada són més demandats per la ciutadania.

Des de la nostra experiència, entenem convenient que, per parlar d'una autèntica i veritable descentralització competencial des de l'Administració autonòmica fins a la local, caldria transferir no solament l'exercici, sinó també la titularitat de la competència i, en qualsevol cas, allò que és més important, que es transmeten també els recursos econòmics necessaris per a exercir-la.

Tal com indica l'art. 9.2 de la Carta Europea d'Autonomia Local, “els recursos financers de les entitats locals han de ser proporcionals a les competències previstes per la Constitució o per la llei”, de manera que, no resulta possible atribuir a l'Administració local noves competències i responsabilitats sense concedir-li el diners suficients perquè les preste adequadament.

La segona descentralització en l'Administració local no solament és possible, sinó també exigible per a garantir l'efectivitat dels principis d'autonomia local —reconegut en la Constitució espanyola i en la Carta Europea d'Autonomia Local—, i el principi de subsidiarietat, que va ser recollit en el Tractat de Maastricht, i ara s'ha inclòs en el “Protocol sobre l'Aplicació dels Principis de Subsidiarietat i Proporcionalitat”, que figura com a annex a la Constitució europea.

El principi de subsidiarietat és un principi polític, amb valor constitucional, i el fet d'incloure'l en els tractats obliga els estats membres i les institucions pertinents a buscar la màxima eficàcia i proporcionalitat en l'elecció del grau de decisió, regional o local, més eficaç i convenient.

Esta és la raó per la qual l'aplicació del principi de subsidiarietat ha de garantir tant les prerrogatives regionals com l'autonomia local, atés que en molts Estats membres, com ara el nostre, les entitats locals també compartixen responsabilitat administrativa en assumptes comunitaris.

Es tracta que l'Administració autonòmica només intervinga en la mesura en què les entitats locals no puguen realitzar satisfactòriament els objectius de les competències previstes i que, a causa de la dimensió o la complexitat del seu exercici, la seua realització siga més factible a escala regional.

Cal tenir en compte que els ajuntaments són els centres de poder polític més propers als ciutadans i aquells que més directament els representen. Per això, en el nou sistema competencial que es reculla en l'Estatut, entenem convenient que s'aclarisquen les competències essencials que han de correspondre a les entitats locals, que es preveja el finançament necessari perquè les exercisquen, que es garantisca la seua participació i consulta en tots els assumptes públics que puguen afectar els seus interessos legítims, i que es preserve la seua autonomia local i la suficiència financera en l'aprovació i execució de lleis autonòmiques sectorials.

2.9.- Idees, criteri i opinió per a garantir i incrementar la presència de la Comunitat Valenciana en la Unió Europea.

En els últims anys s'ha anat formant una consciència cada vegada més arrelada en el sentit que les administracions regionals i locals exercixen una funció important per a apropar la Unió Europea als ciutadans i, a més, contribuïxen de maneres molt diverses a l'èxit de l'obra d'unificació europea mitjançant l'aplicació del dret europeu a escala regional i local.

La protecció i el reforçament de l'autonomia regional i local en els diversos països europeus significa una contribució important a la construcció europea basada en els principis de democràcia, proximitat i descentralització del poder.

Considerem oportú que en l'Estatut d'Autonomia es preveja més participació de l'Administració valenciana regional i local en el procés europeu de presa de decisions i en l'aplicació de les polítiques de la Unió Europea, ja que això reforçarà l'adhesió dels ciutadans al desenvolupament del projecte d'integració europea.

Incrementar la legitimitat democràtica de la Unió exigix inexcusablement potenciar la participació dels ens locals i regionals en els processos decisoris i augmentar la seua intervenció en la preparació i l'aplicació de les polítiques europees.

La Comunitat Valenciana ha de participar en la formació de la voluntat de l'Estat i ha d'intervenir en totes aquelles matèries que siguen competència seua, a fi de formar la posició estatal davant la Unió Europea, a través de la Conferència, per a assumptes relacionats amb les comunitats europees, les conferències sectorials i el diàleg bilateral.

Pel que fa a l'execució per part de la Comunitat Valenciana del dret comunitari en àmbits de la seua competència, el Tribunal Constitucional s'ha decantat pel respecte a esta distribució interna de competències. La pertinença a la Unió Europea no altera les normes constitucionals espanyoles en general, ni la distribució de competències en particular (STC 252/1988 i STC 79/1992).

No obstant això, com el subjecte de relacions internacionals és únicament l'Estat, en cas d'incompliment per part de la Comunitat de les seues obligacions, pel que fa al dret comunitari, l'únic responsable davant la Unió Europea seria l'Estat espanyol. Per això, s'ha reconegut la capacitat estatal per a donar normes supletòries en este camp, fins i tot en matèria de competència autonòmica.

D'altra banda, quant a la participació directa, ens trobem amb els mitjans següents:

a) Oficines autonòmiques: el Tribunal Constitucional, respecte de les oficines de les comunitats autònomes a Brussel·les, ja va reconèixer al moment oportú que estes es trobaven directament interessades en l'activitat que porta a terme la Unió Europea, en el sentit que són titulars d'una autonomia política.

b) Presència de la Comunitat en el REPER (representació permanent d'Espanya davant la Unió Europea).

c) Assistència de representants de la Comunitat en el Consell: el dret originari només preveu la presència de les comunitats autònomes en les institucions i els òrgans comunitaris, a través del Comité de les Regions.

Tanmateix, del que es tracta aquí és de reforçar la participació de la Comunitat Valenciana en altres instàncies comunitàries, que si bé no està prevista, sí que pot ser realitzada juntament amb la dels Estats, i pot manifestar opinions amb relació a matèries que siguen exclusivament competència seua.

El Tribunal Constitucional permet la seua presència en el Consell i en el ventall de comitès sorgits a l'empara de la Comissió. Ara bé, este tipus de participació no comporta una pluralitat de posicions davant d'Europa, sinó que ha de canalitzar-se a través de les conferències sectorials (que exigixen, si s'escau, una posició comuna).

d) El Comité de les Regions.

És un òrgan consultiu i representatiu de les regions europees. El Comité no pren decisions obligatòries. És un òrgan auxiliar com ho pot ser el Consell Econòmic i Social, davant les denominades Institucions (Consell, Parlament, etc.), més fonamentals, amb més poder i relació amb els estats. Tot i amb això, resulta important enfortir la presència i participació activa de la Comunitat Valenciana en este òrgan regional.

e) L'accés de la Comunitat al Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

Seria convenient garantir la compareixença directa o indirecta de la Comunitat davant el Tribunal, a fi de permetre la defensa dels seus interessos legítims.

El creixent pes de la ciutadania i de les comunitats autònomes en la Unió Europea han de permetre a la Comunitat Valenciana accedir a unes cotes d'intervenció majors en els assumptes europeus.

2.10.- Qualsevol altra idea, suggeriment o opinió sobre aspectes diferents dels que precedixen este epígraf.

Simplement volem indicar la falta d'un desenvolupament efectiu de la comarcalització a la Comunitat Valenciana, tot i que l'article 46 de l'Estatut ja la preveia:

“Article 46.

1. Una llei de les Corts Valencianes, en el marc de la legislació de l'Estat, que haurà de ser aprovada per la majoria absoluta dels seus membres, haurà de determinar la divisió comarcal, una vegada escoltades les corporacions locals afectades.
2. Les comarques són circumscripcions administratives de la Generalitat i de les entitats locals determinades per l'agrupació de municipis per a la prestació de serveis i la gestió d'assumptes comuns.
3. Les àrees metropolitanes i les agrupacions de comarques han de ser regulades per llei de les Corts Valencianes, la qual haurà de ser aprovada en les mateixes condicions indicades en l'apartat 1r”.

3.- PROPOSTA DE REDACCIÓ DEL TÍTOL DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA RELATIU ALS DRETS I LES LLIBERTATS DE LA CIUTADANIA VALENCIANA I LA SEUA PROTECCIÓ

El contingut dels articles que proposem introduir en l'Estatut d'Autonomia és el següent¹:

"TÍTOL PRIMER DELS DRETS, LES LLIBERTATS I ELS DEURES DE LA CIUTADANIA VALENCIANA

Article 1

1. Les valencianes i els valencians són titulars dels drets, les llibertats i els deures reconeguts en la Constitució europea, la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, com també en els tractats i convenis internacionals i, en particular, aquells que es reconeixen en la Declaració Universal dels Drets Humans.

2. Els poders públics valencians estan vinculats per estos drets i llibertats i han de vetlar pel seu adequat exercici, protecció i respecte, com també pel compliment d'estos deures.

¹ La reforma proposada afecta els arts. 2, 7 i 24 de l'Estatut d'Autonomia vigent.

Article 2

1. Els dos idiomes oficials de la Comunitat Valenciana són el valencià i el castellà. Tots tenen dret a conèixer-los i usar-los. Ningú podrà ser discriminat per raó de la seua llengua.
2. La Generalitat Valenciana haurà de garantir l'ús normal i oficial de les dos llengües i haurà d'adoptar les mesures necessàries per a assegurar-ne el coneixement.
3. La llei haurà d'establir els criteris d'aplicació del valencià en el funcionament i les relacions amb les administracions públiques valencianes, en tots els nivells educatius, en els mitjans de comunicació i en les diverses facetes de la vida social, econòmica i cultural.”

Article 3

La Generalitat Valenciana haurà d'impulsar i dirigir la seua acció política per a assolir la cohesió social, el progrés econòmic, el benestar i la igualtat entre totes les persones, i haurà de promoure la consecució dels següents objectius essencials:

1. Una política econòmica i fiscal destinada a un creixement estable i, d'una manera prioritària, a l'obtenció de la plena ocupació en condicions d'igualtat i dignitat.
2. La protecció efectiva del dret a la salut mitjançant l'adequada promoció, prevenció i atenció sanitària de qualitat. Caldrà fomentar la prevenció de riscos laborals.
3. L'accés a una educació de qualitat en totes les fases del desenvolupament personal per a facilitar la formació plena i integradora de les persones.
4. El dret a un habitatge digne, tot impulsant l'adopció de mesures adequades per a assegurar-ne el gaudi efectiu, especialment, pels sectors socials més desfavorits.
5. La protecció, davant situacions de necessitat, a través d'un conjunt de serveis i prestacions econòmiques i socio sanitàries, amb una especial atenció a les situacions de dependència.
6. El suport i la protecció social, econòmica i jurídica a les diverses formes de família i altres modalitats convivencials, fomentant la conciliació de la vida laboral i familiar.
7. El dret a la cultura i la conservació i protecció dels béns que integren el patrimoni històric, cultural, lingüístic i artístic valencià.
8. La protecció i el respecte del dret de propietat dels ciutadans en l'exercici de l'activitat urbanística, garantint la seua màxima participació i defensa. El desenvolupament urbanístic del territori haurà de fer-se d'una manera prudent, equilibrada i racional.

9. El dret a una protecció elevada del medi ambient i del paisatge, millorant la seua qualitat i conservació d'acord amb els principis de prevenció i desenvolupament sostenible. Caldrà garantir l'existència d'un medi urbà i rural saludable, i la utilització racional dels recursos naturals.

10. La defensa i tutela efectiva dels consumidors i usuaris.

11. La promoció de la participació ciutadana en els assumptes públics i en la vida política, econòmica, cultural i social, mitjançant el foment de l'associacionisme i el voluntariat.

12. El funcionament d'una Administració pública valenciana eficaç, eficient, transparent, sense dilacions indegudes, accessible i pròxima a la ciutadania.

13. La promoció de l'accés a les tecnologies de la societat de la informació i del coneixement.

Article 4

La Generalitat Valenciana haurà de fomentar la superació de les situacions de desigualtat social i discriminació derivades de motius personals o socials, i haurà de promoure, entre d'altres, les polítiques destinades a garantir:

1. La igualtat de drets entre homes i dones en tots els àmbits, impulsant l'adopció de les mesures necessàries per a eradicar la violència de gènere. El principi d'igualtat no impedis el manteniment o l'adopció de mesures que comporten avantatges concrets a favor del sexe menys representat.

2. L'atenció i la protecció integral dels menors, garantint les cures necessàries per al seu benestar, formació i inserció social, i atenent sempre a l'interés superior del menor. Caldrà fomentar les mesures de mediació, conciliació i acolliment familiar.

3. L'autonomia i l'accés a unes condicions dignes de vida de la gent gran i la millora del seu benestar.

4. El reconeixement i respecte de les persones discapacitades a beneficiar-se de mesures que garantisquen la seua autonomia, la igualtat d'oportunitats, l'eliminació de barreres, la seua integració social i professional i la seua participació en la vida de la comunitat.

5. La promoció de les condicions per a facilitar el desenvolupament autònom i l'emancipació dels joves i incrementar la seua participació en el desenvolupament polític, cultural i social.

6. La integració de col·lectius desfavorits i, en particular, les persones immigrants, refugiades, les minories ètniques, culturals, religioses o d'altra índole.

7. La prevenció d'aquelles situacions xenòfobes que determinen o impliquen risc d'exclusió o rebuig social.

Article 5

La Generalitat Valenciana, a fi d'assegurar a tota la ciutadania unes condicions mínimes de dignitat i qualitat de vida, haurà de garantir uns serveis i unes prestacions bàsiques, a través dels corresponents sistemes públics de protecció social, en l'exercici dels drets a la salut, a l'educació, a l'habitatge i als serveis socials, en els termes definits en este Estatut, i finalment, a uns recursos i unes prestacions mínimes o als complements necessaris per a això, a fi de cobrir les necessitats bàsiques de subsistència.

Article 6

La Generalitat Valenciana, en el marc de la seua competència, i en aplicació dels mitjans de defensa previstos en la Constitució espanyola, haurà de garantir la protecció legal dels drets i les llibertats mitjançant una Administració de Justícia que dispose dels mitjans personals i materials suficients per a garantir la seua rapidesa i proximitat als ciutadans.

Article 7

1. Les Corts Valencianes hauran de designar una persona que ostentarà el càrrec de síndic de Greuges, la qual actuarà com la seua alta comissionada, si escau com el seu alt comissionat, per a la defensa dels drets i les llibertats reconeguts a les valencianes i els valencians en l'art. 1.1 d'este Estatut.

2. Fent ús de les seues competències, podrà supervisar l'actuació de les administracions públiques valencianes en els termes que s'establisquen en la llei i haurà d'informar de la gestió realitzada al Ple de les Corts.

3. En el compliment de la missió que té encomanada, podrà dirigir-se a les autoritats, les institucions i els organismes de totes les administracions públiques amb seu en el territori valencià, en coordinació i col·laboració amb el Defensor del Poble Estatal, el Defensor del Poble Europeu i la Comissió de Peticions del Parlament Europeu.

4. La persona elegida síndic de Greuges ho serà per majoria qualificada de dos tercers parts dels membres de la Cambra i per un període de 5 anys, sense perjuí de la seua possible reelecció.

5. Exercirà les seues funcions amb total independència de criteri respecte de les altres institucions de la Generalitat i durant la seua gestió no haurà d'estar sotmés a instruccions ni a cap manament imperatiu.”